

MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ

A TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK
ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK
FOLYÓIRATA

XLIV. ÉVFOLYAM
2. SZÁM

BUDAPEST, 1931
MÁRCIUS

<p>SZERKESZTŐSÉG, hová a lap szellemi részét illető minden közlemény küldendő: BUDAPEST, I., Avar-utca 15., III., 7. Kéziratokat nem adunk vissza.</p>	<p>SZERKESZTI: MOLNÁR OSZKÁR</p>	<p>Tagsági vagy előfizetési díj évenként 8 P. Az egyesülettel és lappal kapcsolatos minden befi- zetés, reklamáció PÓCZA JÓZSEF egyesületi pénztáros címére (Bpest, V., Báthory-u. 12., IV.) küldendő. Hirdetések megegyezés szerint.</p>
--	---	---

A Tanítóképző-Intézeti Tanárok Háza.

Hat esztendővel ezelőtt jelent meg a közokt. minisztérium közörmöt keltő rendelete, mely megengedte, hogy az összes tanító-, tanítónő- és óvónőképzőkben növendékenként 2 P-t szedhetünk a Tanítóképző-Intézeti Tanárok Háza alapja javára. Jogos bizakodással hittük, hogy belátható időn belül mi is felavathatjuk Házunkat, ahol nemcsak Egyesületünk részére biztosíthatunk megfelelő otthont, hanem vidéki kartársaink fővárosi elszállásolásáról, gyermekeik számára pedig internátusról is gondoskodhatunk. Sajnos, reményeink megvalósulására még sokáig nem gondolhatunk, mert az eddig összegyűlt összeg — 38.759.07 P — távolról sem elegendő, hogy akár vétellel, akár építéssel Házat szerezhessünk.

December hó 19-én megtartott legutolsó választmányi ülésünkön a házvétel kérdésének tanulmányozására kiküldött bizottság is a legalaposabb utánjárással megállapította, hogy a rendelkezésre álló összegből megfelelő házat legfeljebb csak hitelre lehetne venni. A hitelre való vétel azonban egyáltalában nem ajánlatos, mert a lakbérek lefelé menő tendenciája mellett a nagy adókat s a kölcsön utáni kamatot, meg az átalakítási költségeket — különösen ha egy pár lakás bérlő nélkül maradna — a hitelre vett ház ki nem bírhatja. Nekünk a mai viszonyok között minimum 160—200 ezer pengőre lenne legalább is szükségünk, mert csakis olyan házat vehetünk, amelyben — a saját céljainkra szükséges helyiségeken kívül — legalább 4—5 bérlő is lakik, kiknek lakbéréből fedezhetnők az internátus, a vendégszobák és az egyesületi helyiségek fenntartási és bebútorozási költségeit. Azonban hol vagyunk mi még a 160—200 ezer pengőtől?

Nem az írigység szól belőlünk, mert igazán őszinte szívből örülünk testvér-kartársaink sikereinek, de a magunk helyzetére gondolva, mindenesetre fájdalommal konstatáljuk, hogy a Polgáriskolai Tanáregyesületnek már oly nagyértékű, hatalmas sarokbérháza van a fővárosban, melynek jövedelme bizonyára elegendő lesz a Thököly-úton most épülő Polgáriskolai Tanárok Házának internátusi és egyéb költségeire is. De van már polgáriskolai kartársainknak pompás üdülőháza is Balatonfüreden, mely nyaranta sok-sok kollégának nyújt üdülést és gyógyulást. A Középiskolai Tanáregyesület pedig szintén a közel múltban avatta fel nagyszerű székházát a főváros egyik előkelő negyedében.

Tudtuk már a múltban is — a gyűjtést engedélyező rendelet megjelenésekor — hogy úgy a polgáriskolai, mint a középiskolai tanárság — iskoláik és növendékeik nagy száma révén — jóval előbb juthat egyesületi székházhoz, mint mi, azonban ennyire még sem előzhettek volna meg bennünket, ha a közökt. minisztérium által engedélyezett hozzájárulás beszédét *valamennyi tanító- és tanítónőképző-intézet kivétel nélkül vállalta volna!* Azonban az ország 59 képzője közül ezideig csak 25 képző járult hozzá létesítendő Házunk alapjához és pedig 14 állami (tehát valamennyi) és 9 felekezeti képző, vagyis 36 intézetből a lefolyt 6 év alatt még nem érkezett be díj.

Kedves Kartársaim! Az előadottakból kitűnik, hogy Házunk megvalósítása egyedül és kizárólag attól függ, hogy e magasztos és a magyar tanítóképzésre felette nagyjelentőségű cél megvalósítására *kivétel nélkül* mindannyian össze tudunk-e fogni és egységbe tudunk-e olvadni. Az egység ritka tünemény a magyar életben, pedig enélkül boldogulnunk nem lehet. De kérdem, mi akadály volt a múltban és mi lehetne a jövőben az egyetemes, a kivétel nélküli hozzájárulásnak? Azt hiszem, nem más, minthogy eddig nem fogtuk meg komolyan a dolgot, nem kezeltük a kérdést azzal a gondossággal és buzgalommal, amit feltétlenül megérdemel és megkíván. A legbensőbb meggyőződéssel hiszem, hogy a választmány megbízásából megírt ezen pár sorom is elegendő lesz az általános gyűjtés megindításához. Rendületlenül bízom benne, hogy Egyesületünk házépítési törekvését a jövőben minden intézet támogatni fogja, mert Egyesületünket is minden intézet az ossztanítóképző-intézeti tanárság egye-

sületének tekinti, ahol semmiféle megkülönböztetés nincs s ahol „csak“ a magyar tanítóképzés szent ügyének jobbításáért, előbbreviteléért folyik a munka s ahol, ha személyekről van szó, a jelszó mindig az: „Egy mindenkiért s mindenki egyért!“ Az a Ház is, melyet majd így „egy“ akarattal megteremtünk, a magyar tanítóképzők egységes munkásságának szimboluma lesz, az az erőforrás, amelyet közösen fakasztottunk és amelyből éppen ezért közösen is meríthetünk. Félre tehát a múltak közönyével, teljes lelkesedéssel egyesüljünk az áldozatos akarásban s akkor a „mi“ Házunkra is csakhamar felkerülhet a magyar tanítóképzés büszke lobogója!

Pároy Endre.

Az olasz tanítóképzés.

Mikor 1922-ben a fasizmus Olaszországban diadalt aratott, ez nemcsak politikai változást, hanem művelődéspolitikai átalakulást is jelentett. Az oktatásügy legfőbb vezetését *Gentile* János egyetemi tanár vette át, aki megalkotta a *legge Gentile* néven ismeretes közoktatásügyi törvényeket, melyek a kisdedóvóktól az egyetemig újjászervezték az olasz iskolaügyet.

Ekkor kapta mai szervezetét az olasz tanítóképzés is. Ettől kezdve a tanítóképző-intézet többé nem „scuola normale“, hanem „istituto magistrale.“ Két részre tagolódik: egy alsó és egy felső tagozatra. Az alsó tagozat (corso inferiore) négy-, a felső tagozat (corso superiore) meg háromévfolyamú.

Az alsó tagozatba az elemi iskola ötödik, kivételesen a negyedik osztálya után léphet a tanuló. A IV. osztály után a gimnáziumba is csak igen kivételesen, betöltött 10 éves kor, tiszta jeles bizonyítvány és sikeres felvételi vizsgálat az elemi iskola V. osztályának anyagából — alapján juthat a tanuló. Az alsó tagozat I. osztályába való felvétel tehát felvételi vizsga (ammissione) alapján történik.

A vizsgák az új olasz tanterv specialitásai. Az elemi iskolák III., V., VII. osztályai után ammissió vizsgák vannak, amelyek sikeres letétele jogosít az elemi iskola következő osztályába való fellépésre. Az elemi iskola 8-ik osztálya után elbocsátó államvizsga van. Minden fel nem sorolt (I., II., IV., VI.) osztály után előmeneteli (promossio) vizsga van. A felvételi vizsgálat kötelező az elemi iskolából bármelyik középfokú iskolába lépő növendékre, sőt ilyen vizsgálat teendő az egyes iskola-típusok alsó és felső tagozata között is. Például a tanítóképzők, technikai iskolák, kereskedelmi iskolák alsó tagozatából a felső tagozatba lépő tanuló felvételi vizsgát tesz. Az öt osztályú gimnáziumból a három osztályú liceumba lépő tanuló is ammissió vizsgálatot tesz. A liceumot végzők érettségi tesznek, a tanítóképző legfelső osztályát elvégzett növendékek képesítő (abilitazione) vizsgálatot.

Aki tehát a tanítóképzőintézet alsó tagozatának I. osztályába lép, felvételi vizsgálatot tesz, azon képző tanáraiból alakult bizottság előtt, ahová járni akar. Ebbe a bizottságba a tanulmányi felügyelő egy elemi iskolai tanítót delegál. A felvétel tárgyai az elemi iskolák után, egyöntetűen minden iskolába való felvéteknél: írás, olvasás, fogalmazás, számtan, rajz és általános ismeretek.

A tanítóképzők alsó tagozatának óraterve a következő:

T a n t á g y	H e t i ó r a s z á m				Jegyzet
	I.	II.	III.	IV.	
Olasz nyelv	7	4	4	4	
Latin nyelv	—	6	6	5	
Történet és földrajz	4	3	3	2	
Mennyiségtan	3	2	2	3	
Idegen nyelv (német, francia, szerb)	—	4	4	4	
Rajz	3	2	2	2	
Zene és karének elemei	2	2	2	2	
Hangszer (fakultatív)	(2)	(2)	(2)	(2)	
Összesen	19	23	23	22	

Feltűnik először, hogy a tantárgyak száma és az összes óraszám kevés. Másodszor, hogy a latin nyelv a tantárgyak között van. Mind a kettő a Gentile-törvény sajátossága és körülbelül így találjuk minden iskolatípusnál, redukálni a tantárgyak számát, könnyíteni a tanuló ifjúságon és kötelezővé tenni a latin nyelvet. Feltűnő továbbá a reáliák teljes hiánya és a zene fakultatív volta.

Aki az alsó tagozatot elvégzi, az felvételi vizsgálatot tehet a felső tagozatba. Ennek a vizsgának tárgyai az alsó tagozat óratervében feltüntetett tárgyak. A vizsgák általában szigorúak. A bizottság tagjai azok, akik a fellépő növendéket a felső tagozatban tanítani fogják. Ha hely van, különbözeti vizsgálattal más középiskolából is lehet átjönni.

Vizsgáljuk meg először az óratervet, összehasonlítva gimnáziumaink, reáliskoláink és polgári iskoláink óratervével. Feltűnő kevés a tárgyak száma. Nyolc, ebből is egy fakultatív. Nálunk a gimnázium négy alsó osztályában 11, a reáliskolák négy alsó osztályában 12, a polgári iskoláknál 16 tantárgy van felsorolva. Hiányzik az óratervből a természetrajz, fizika, kémia, egészség-tan, háztartástan, gazdaságtan, kézimunka, testgyakorlás. Miért?

Gentile és a mai vezető filozófusok ideálisták. Ezért törülte Gentile a materializmus és pozitivizmus által a tantervbe hozott természettudományi tárgyakat. Testgyakorlás van, bár a tantervben nincs feltüntetve. De mint nálunk a sport-délután, különálló és bele tartozik a balillák és ifjú fascisták képzésébe.

Nincs a tantárgyak között a hittan, de nincs a régi tantervben szereplő laikus erkölcsstan sem. A hittan különálló tárgy, melyet a lelkész vagy hitoktató tanít, éspedig a laterani szerződés értelmében, ez évben kiadott végleges rendezés szerint, a tanítóképző-intézetek alsó tagozatában heti 2, a felső tagozatában heti 1 órában osztályonként. A többi középiskolákban osztályonként heti 1 óra van. A régi törvények szerint, aki hittant akart tanulni, annak ezt írásban kellett kérnie. Az új rendelkezés szerint megfordítva, aki nem akar tanulni, az kérhet írásban felmentést. A hittan-osztályzat nem kerül a bizonyítványba.

A felső tagozat hároméves. Óraterve a következő:

T a n t á r g y	H e t i ó r a s z á m		
	I.	II.	III.
Olasz nyelv és irodalom	4	5	4
Latin „ „ „	5	4	4
Filozófia és pedagógia	4	5	6
Történelem	5	4	4
Mennyiségtan és fizika	3	4	4
Természetrájz, földrajz és egészségtan	2	5	5
Zene, karének	2	1	1
Rajz	2	1	1
Hangszer (fakultatív)	(2)	(2)	(2)
Összesen	25	27	27

Úgy az alsó mint a felső tagozatban koedukáció van. Ez a koedukáció végig vonul az egész Gentile-féle törvényen. Az arányszám a tanítóképzőkben erősen a leányok javára billen. Más iskolákban más az arányszám. A kereskedelmi, technikai iskolákban, gimnáziumokban a fiúk vannak sokkal többen. A fiúk és a leányok aránya az általam meglátogatott tanítóképző-intézetekben nagyon különböző volt. Volt osztály, ahol nem volt egy fiú sem; volt, ahol 1 fiú és 35–40 leány volt. A képzőkben a legmagasabb osztálylétszám 40. A legjobb arányszám ott volt, ahol 6–10 fiú és 30 leány tanult együtt egy osztályban.

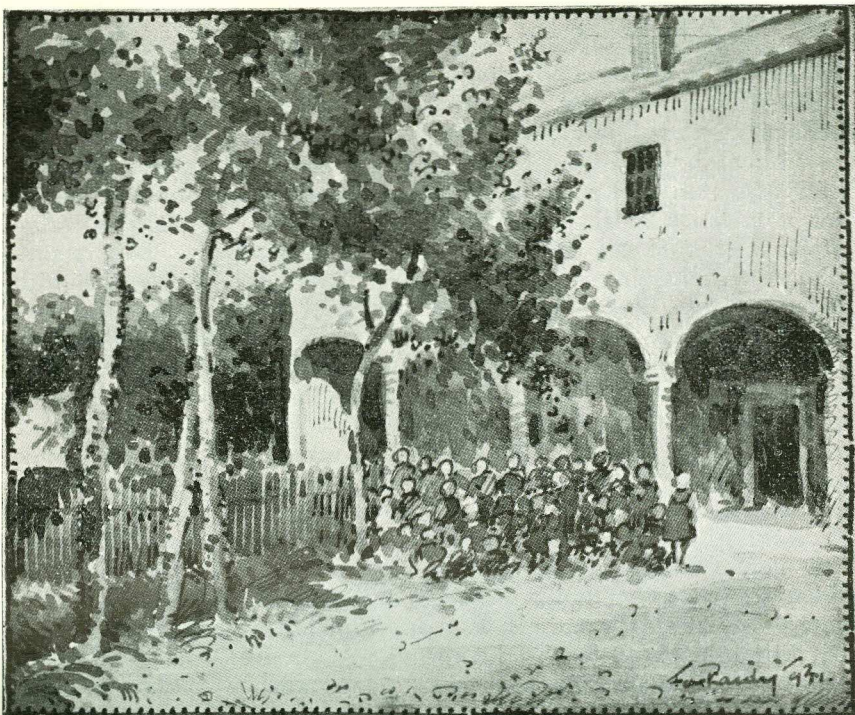
Az arányszámot különben mutatja a képzők és a tanulók 1929. évi számáról készített kimutatásom. Eszerint 1929-ben volt 87 tanítóképző, ezekben 4000 fiú és 20.000 leánynövendék. A tanítóképzők száma is kevesbedett a Gentile-törvény által. Sokat megszüntettek. 1923-ban 154 tanító- és tanítónőképző volt és 44 tanítói tanfolyam. Ebből csak 87 képző maradt meg. A megszüntetés oka, hogy ne képezzenek túlságos sok tanítót és tanítónőt a szükségleten felül. Férfi akkor sem sokkal menne több a képzőkbe, ha több intézet lenne. A nők pedig, akik nem akarnak tanítónők lenni, menjenek más iskolákba, különösen a tisztán ezért alkotott liceo-femminile-kbe. Ezért vonták meg a magánjellegű, a községi és felekezeti tanítóképzőktől az egyenjogosultságot és ezért nem adnak ki ilyen jogot többé. Az olasz tanítóképzés és tanítóképesítés tehát teljesen és kizárólag az állam kezében van. Mégis van néhány majdnem egyenjogú intézet, mely nem állami. Ezek azonban csak külföldi, legtöbbször missziós iskolák számára képezhetnek tanítónőket.

Természetesen a tanári testület is vegyes. Az állásokat pályázat útján töltik be, amelyen férfi és nő egyaránt részt vehet. Ez nemcsak tanítóképzőkre, hanem minden középfokú iskolára is vonatkozik. A római legnagyobb tanítóképzőnek, melynek 28 osztálya van, körülbelül egyforma számú tanára és tanárnője van. A filozófiát és pedagógiát két rendkívüli kiváló asszony, Signora *Ambrosini* és Signora *Formigini* tanítja.

Az összes képzőkben a tanárok száma (1929-ben) 640, a tanárnőké 840. A 87 igazgató (címük preside = elnök) közül 1929-ben még 18 nő volt, de egy általános rendelettel ezt megszüntették és középfokú iskolák igazgatója csak férfi lehet. A múlt évben már csak egy igazgatónő volt állásban, a római *Margherita di Savoia* tanítóképzőben. Különben minden képzőnek, úgy mint nálunk a gimnáziumainknak, külön neve van, jeles olasz költők, filozófusok vagy pedagógusok után.

De vizsgáljuk meg közelebbről az óratervet. Ami legelőször feltűnik: a tárgyak száma. Kilenc, ezek közül is egy fakultatív. A mi óratervünk 18 tárgyat sorol fel, úgy azonban, hogy itt is a neveléstudományoknak 5 alpontja van és a természetrajzok és kémia egy pontot alkotnak. Még feltűnőbb az óraszám. Nálunk $5 \times 30 = 150$ rendes óra van, itt $25 + 27 + 27 = 79$ óra. Mindenki, aki az óratervre ránéz, mást és mást vesz rajta észre. A nyelvész az anyanyelv és a latin nyelv nagy óraszámát. Az anyanyelv óraszám 13, ami csak 1-el kevesebb, mint a mi 5 évfolyamú képzőinkben, ahol az összes óraszám 14. A felső tagozatban nincs modern idegen nyelv. A pedagógus észreveszi a pedagógia és a filozófia együttes feltűntetését, a módszertan és a neveléstan explicitásának hiányát. És ami legfeltűnőbb: nincs gyakorló iskola (tirocínio) és nincs gyakorlati kiképzés. A matematikán kívül a reál tudományokra is kevés óraszám van felvéve.

A módszertan és a gyakorlati kiképzés hiányának megokolásánál az olasz filozófiai gondolkodást kell vázolnom, mert a

A pisai tanítóképző kertészlete. — *Farkasdy Zoltán* rajza után.

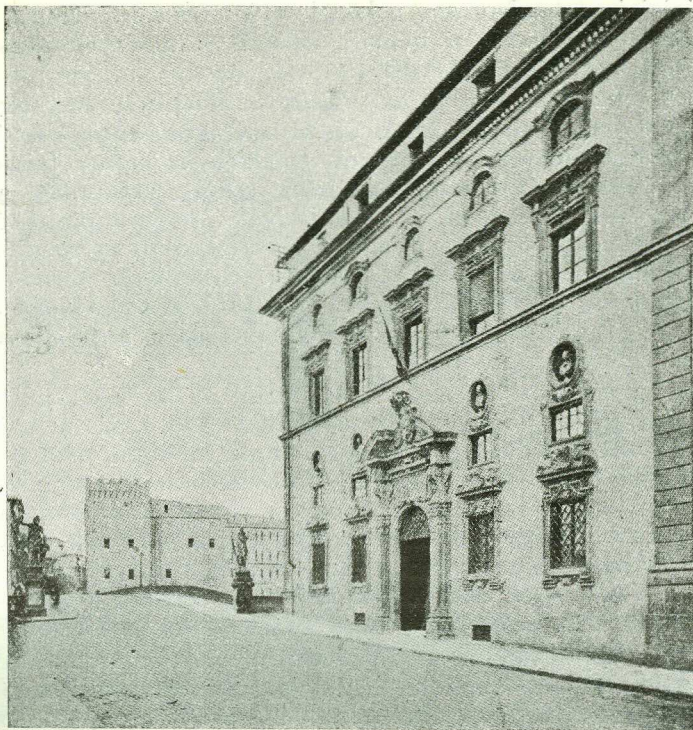
Gentile-törvény az olasz filozófiai gondolkodás kifejezése. Az olasz filozófiának a középkorban nincsenek nemzeti vonásai, de még a renaissance korban is alig vannak. Sem a firenzei új-platonikus iskolát, sem a cosenzai természetfilozófiai iskolát, melyeket sokan olasz filozófiai iskolának neveznek, nem tekinthetjük azoknak, mert bennük nem az olasz lélek és gondolkodás elevenedik meg. A XVI. századtól a neoszkolaszticizmus uralkodott az olasz filozófiában egész a XVIII. századig, amikor Giambattista *Vico* új történetfilozófiája mutatja az olasz szellem teremtőerejét. Mellette Descartesnak (Gerdil bibornok), Locke és Condillac empirizmusának (Genovesi, Gioja, Romagnosi) akadtak követői.

Az 1800-as évek elején fellendülő nemzeti élet minden téren nemzeti ideálokat keresett. A filozófiában is támadtak nagy nemzeti gondolkodók, akik közül a legnagyobbak Giuseppe *Mazzini* (1805—1872) és Vincenzo *Gioberti* (1801—1852). Az ő hittel, humanizmussal, hazaszeretettel és az emberiség történeti fejlődésében való bizakodással telített filozófiai munkáik evangéliumaivá váltak a nemzeti egyesülésnek is. *Mazzini* és *Gioberti* tanítottak is. Filozófiájuk tele van pedagógiai gondolatokkal. De irányító hatást gyakoroltak a XIX. század első felének három legnagyobb olasz pedagógusára Raffaello *Lambruschinira* (1788—1873), Gino

Caponira (1792—1876) és *Niccolo Tommaseora* (1802—1874), akik az olasz nemzeti iskolák megteremtésének legkiválóbb harcosai voltak. Az ő működésük következménye lett a pedagógia fellendülése, a tanítási módszerek megállapítása és tanítása, az iskolák pedagógiai szempontokból való javítása.

Az olasz egyesülést követő évek alatt az olasz filozófia két irányban indult. Az egyik irány a Hegel-féle idealizmus, melynek első képviselője Giuseppe *Allievo* (1850—1913), aki megalapítója lett a Hegel idealizmusából keletkezett olasz idealizmusnak. A másik irány a pozitivizmus, melynek legerősebb hirdetője *Aristide Gabelli* (1850—1891). Mindkettőjük köré sokan csoportosultak és megindult az iskolák és a pedagógiai gondolkozás körül is a harc az idealizmus és pozitivizmus hívei között. Nem szándékozom a két tábor kiváló gondolkodóit felsorolni. Csak annyit állapíthatunk meg, hogy ebben a harcban a győztesek évtizedeken át a pozitivizmus hívei voltak. Ez az akkori iskolák szervezetén és tantervén is meglátszik. Az idealizmus táborát az általános politikai és társadalmi viszonyok egyideig háttérbe szorították. Első erős képviselőjük, aki írásaival nagy tábort gyűjtött maga köré, *Carlo Cantoni* (1840—1906), aki új-kantizmusával új irányt adott az olasz gondolkodásnak. Legkiválóbb követője *Benedetto Croce*, aki megalapítója lett a Hegel filozófiájából kiinduló olasz neo-idealizmusnak. A két irány harca ma sem szűnt meg. Ma az idealizmusnak a fasizmushoz jobban simuló filozófiai rendszere van fölényben. *Benedetto Croce* és különösen *Giovanni Gentile* filozófiai rendszere a fasiszta Olaszország filozófiája.

Nem szükséges ezen a helyen az idealizmust ismertetnem. *Gentile* filozófiája az életet és a valóságot az észre redukálja. A nevelés szerinte nem más, mint az észnek önmaga által való formálása. Az észnek át kell esni ugyanazokon az evolúciós fokozatokon, melyeken a történeti emberi intelligencia átesett. Az iskolák tantervét ennek a történeti fejlődés sorrendjének megfelelően kell összeállítani. *Gentile* szerint tehát a nevelés *egy*, azaz az ész saját formálódása, tökéletesedése, melyben a tanítónak másodrendű a szerepe. A tanító és a tanítvány között ugyanaz a viszony, mint a természet és az ész között. Az első csak segítőtje az ész fejlődésének. Minden lét és elgondolás az ész munkája. Ezért mondja *Gentile*, hogy a pozitivizmusnak, de akár a kritizmusnak és spiritualizmusnak minden erőlködése, mely a pedagógiának autonómiát akar s a nevelésnek és oktatásnak külső tényezőket állít szolgálatába, hiábavaló. Az ész azt gondolja, amit gondol és nem azt, amit előírnak számára. Ebből következik *Gentile* szerint: 1. A nevelő csak akkor nevel, ha mint ész szól az észhez. 2. A nevelési eljárást nem lehet előírni és bizonyos normákra redukálni, a valódi nevelési és oktatási mód magától adódik. 3. A nevelés tulajdonképpen aktualizmus, mert a két ész (nevelő és tanítvány) sok mindentől függő pillanatnyi állapotának következménye, melyet semmiképpen nem lehet előrelátni, még

A firenzei „Gino Capponi“-tanítóképző.

kevésbé előírni. 4. A külső körülmények a nevelésben nem akkor gyakorolják nevelő hatásukat, mikor kívülről hatnak, hanem mikor az észben belső hatásuk jelentkezik.

Természetesen ezeknek a filozófiai gondolatoknak messzebbmenő következményei is vannak az ember, az emberiség, a világ és az Isten felfogására. Mindez azonban nem tartozik jelen fejtegetésünk keretébe. Elegendő itt leszögezni a reánk nézve jelenleg legnagyobb jelentőségű következményt: *nincsenek általános didaktikai elvek, nincs sem általános, sem részletes módszertan*. Az ismeretátadás módja egyéni, hasonlatosságok vannak, de árnyalatokban annyira különböző, hogy nem lehet szabályokba foglalni. A pedagógia tehát nem általánosítható tudomány. Amit Comenius, Pestalozzi vagy Rousseau hirdet, az lehet az ő egyéni módszere, de az is csak egy-egy esetleges alkalomra jó vagy hasznos, de azt senki át nem veheti, el nem sajátíthatja.

Ma Gentilén kívül a pedagógiai idealizmusnak legkiválóbb képviselői G. *Lombardo-Radice* a római egyetemmel kapcsolatos tanárképző-intézet világhírű pedagógusa és E. *Codignola* a firenzei tanárképző-intézet pedagógia-tanára. A materialista ellentábornak jelenleg L. *Credaro* a római egyetem pedagógia-tanára, G. *Tarozzi* és G. *Caló* a legerősebb képviselői. A hatalmas olasz

pedagógiai irodalomban ma e körül a kérdés körül nagy harc folyik. És a Gentile-féle törvények, iskolák és tantervek által még nem jutott nyugovóra a kérdés.

Ezeknek az iskolai tanterveknek a felépítése megfelel az ember történeti fejlődésének. Az elemi iskolákban azokat az ismereteket kell feltétlenül elsajátítani, amelyek az ember fejlődésének első stációjához vezetnek, az írás, olvasás, számlálás, a kifejező művészetek elemeit. A középiskolák, ahová a tanítóképző-intézet is tartozik, az emberi műveltség klasszikus és renaissance korának megfelelő ismereteket, nyelvet, irodalmat, történelmet, filozófiát helyezik előre. A felsőbb oktatás és a szakiskolák teendője, hogy az új kor minden irányban szétágazó, hatalmas ismerettömegét egy-egy csoportra elkülönítse.

Mint mondtuk, az ideáлизmus szerint az ismeretközlés minden módja egyéni, szabályokba nem foglalható, tehát nem is tanítható. Ezért hiányzik a módszer nálunk szokásos módon való tanítása. Ezért van az is, hogy a tantervek minden iskolatípusra úgynevezett módszeres utasítások nélkül készültek. Felsorolják az anyagot, ahol a tárgy természete megengedi, a tanárnak nagy választási szabadságot engednek. Aki valamely tárgyat tanít, arra képesítve van, annak már tudnia kell mit, miért és hogyan tanít és felesleges útmutatást adni, vagy ezzel esetleg megkötni.

Minden olasz tanterv a vizsgálatokra van építve, mint ahogy ma Olaszországban minden előlépés, álláselnyerés a képességek igazolásától függ. Az olasz tantervek tehát felsorolják azokat a tételeket, amelyek ismeretét a vizsgálobizottság az előírt vizsgálatokon megkövetelheti.

Ezeket előre bocsátva vizsgáljuk meg közelebbről a tanítóképző-intézetek tantervét. Az egész tanterv mindössze 40 oldal.

A tanterv előtt néhány oldal útmutatás van, a vizsgáltató tanárok számára. Ennek leglényegesebb pontjai: A vizsgálaton inkább a tudás minőségére, mint a terjedelmére legyenek tekintettel. Inkább az intelligenciát mint a memóriát tekintsék és azt vizsgálják, hogy az ismeretek hogyan tükröződnek vissza a vizgázó lelkében.

Vizsgáljuk meg először a tanítóképző-intézet alsó tagozatából a felsőbe lépő növendék vizsgájának tárgyait és az egyes tárgyak anyagát, úgy, ahogy azt a tanterv felsorolja.

Olasz nyelv. 4 órás írásbeli, fogalmazási gyakorlat. Ismerni kell: 1. Dante *Divina Comedia*-jének válogatott részeit. 2. Ariosto *Orlando Furioso*-jának legalább 6 énekét. 3. Goldoni, Alfieri vagy Moliére egy színdarabját. 4. Pellico, Giusti, Settembrini stb. vagy más írók közül kiválasztva 2 író életrajzát, munkáit, egyet részletesen. 5. A XIX. század íróinak Antológiájából próza és vers olvasása és magyarázása. 6. Nyelvtani magyarázások, elemzések. 7. Szavalás.

Latin nyelv. Anyagát nem sorolom fel, csak megjegyzem, hogy valamivel több, mint a gimnáziumunk négy alsó osztályáé.

Történelem. Az ókor a kereszténység keletkezéséig és elterjedéséig.

Földrajz. A naprendszer. Európa és a többi földrészek. Olaszország.

Idegen nyelv (francia, angol, német; szerb, arab). 3 órás írásbeli dolgozat: fordítás olaszra. Szóbeli fordítás olaszra és beszélgetés. Két kisebb irodalmi mű ismerete.

Mennyiségtan. 3 órás írásbeli dolgozat. Szóbeli: a közönséges számtani műveletek egész, tizedestört és közönséges törtszámokon. A mértékrendszerek. Arányok, kettőstételű feladatok. Négyzetgyökvonás és köbgyökvonás táblázattal. Algebrából az elsőfokú egyenletekig bezárólag. Mértanból a síkmértan.

Rajz. 4 órás vizsga: sík dekoratív díszítés tervezése.

Ének. Ritmikus olvasások, kotta-leolvasások *sol* és *fa* kulcsban. Ének solfeggióval. Az ének- és zeneelmélet első elemei: skálák, hangközök, tonica, domináns stb. A vizsgálat hangszer segítségével nélkül történik.

Zene. (Fakultatív.) Ekkor is zongorát vagy hegedűt tanulhat. 1. Zongorán: Bertini (op. 137.) 25, Czerny (op. 849.) 30 vagy Köhler (op. 224.) 15 darabja; továbbá egy darabot Clementi vagy Steibelt szonatináiból vagy Schumann *Album per gioventùjából* és egy könnyű darabot első látásra. 2. Hegedűn. Skálák a harmadik fekvésig. Szabadonválasztott darabok Campagnoli, De Beriot, Hohmann, Piot stb.-től; játék első látásra.

A felső tagozat anyaga szintén úgy van felsorolva, mint a képesítővizsgálat (esame di abilitazione) anyaga. *Olasznyelv.* Írásbeli dolgozat ideje 6 óra, tárgya egy mű vagy író tárgyalása. Szóbeli vizsgálat. A tanterv 6 csoportban sorolja fel az írókat. 1. csoport. Szent Ágoston, Cellini, Goldoni, Rousseau, Pestalozzi, Fröbel, Stuart Mill, Alfieri, Goldoni, De Sanctis művei közül legalább 4 ismerete; 2. csoport. Homeros, Vergilius, Dante, Tasso, Ariosto, Manzoni, Leopardi művei közül legalább 4, köztük feltétlenül a *Divina Comedia*; 3. csoport. Kalevala, Hermann és Drottya; Viktor Hugo: *Századok legendája*; Tolstoj: *Háború és béke*. Ebből a csoportból 1 mű; 4. csoport. Shakespeare, Eschillos, Sophokles, Euripedes, Schiller, Alfieri, Manzoni vagy Ibsen egy tragédiája, illetőleg drámája, vagy Goldoni egy színműve; 5. Compagni, Villani, Machiavelli, Cuoco, Balbo, Gioberti, Amari, De Sanctis egy műve.

Hogyan történik a választás? A testület elkészíti a tanmeneteket, abban az irodalom tanára feltűnteti, hogy mit akar tárgyalni. Előre, tervszerűen az I. osztálytól kezdve a IV., illetőleg a felső tagozatban az I. osztálytól a III. osztályig. Ha új tanár jön, lehet változtatni, de csak az új osztálytól; a haladókat a terv, illetőleg tanmenet szerint kell vezetni. A vizsgázónak az általa olvasott munkákból szemelvényeket kell tudnia, az egyes fejezeteket, részleteket, epizódokat esztétikai, történelmi, lélektani szempontokból meg kell magyaráznia. Minden vizsgázó az általa be-

mutatott költemények jegyzékéből egy költeményt szépen, esetleg dramatizálva előad.

Ez az előírás nem azt jelenti, hogy az irodalomtörténet kurzusai vagy egyes írók teljesen ismeretlenek maradnak előttük, hanem azt, hogy az irodalomtörténet adatai nem kronologikus sorrendben, nem rendszerbe foglalva adatnak elő, hanem a korokra jellemző, kiemelkedő írók vagy műveik köré, koncentrikusan hozzácsatolva. Jellemző, amit erről a tanítóképzőkre vonatkozó alaprendelet bevezetése mond: „Műveltségét a tanító ne a tankönyvek kultúrmozrsái között böngéssze össze, hanem járuljon ő maga az igaz és a szép örök forrásaihoz és ott szívja tele a lelkét a nagyokkal való beszélgetésből.“ Ez a megállapítás vonatkozik a filozófia és pedagógia tanulására is.

A filozófia és pedagógia tananyagára, illetőleg a vizsgálat anyagára a tanterv a következőket tartalmazza: 1. Az ifj. irodalom és értékelése; 2. A jelöltnek ismerni kell közvetlen tanulmányozás alapján a gimnáziumi érettségikre is felsorolt filozófiai munkák közül hármat, mégpedig egy esztétikai, egy ismeretelméleti és egy etikai munkát. A filozófiai és pedagógiai írók hatalmas anyagfelsorolása magában foglalja az ókori írókat, Aristoteles munkáit, Lucretius *De rerum naturaját*, Cicero *Tusculanum-át* és *De Officiis-át*, Seneca leveleit, Marcus Aurelius emlékiratait. A keresztény írók és művek közül az új testamentumot, Szt. Ágoston vallomásait, az igaz vallásról írt művét, Aquinói Szt. Tamás munkáit, Bonaventura *Itinerariumát*. A Kant előtti filozófusok közül Brunot, Galileit, Bacon, Descartest, Pascalt, Hobbest, Spinozat, Lockeot, Leibnizt, Vicot, Rousseaut stb. találjuk a felsorolásban. Kant és a Kant utániakból Kant *Prolegomenáit*, a *Tiszta ész kritikáját*, a *Gyakorlati ész kritikáját*, a *Józan ész kritikáját*, *Metafizikáját*, Fichtet, Hegelt, Humboldt-ot, Schoppenhauert, Herbartot, az olaszok közül Galluppit, Rosminit, Giobertit, Spaventat találjuk ebben a csoportban. A jelenkor filozófiai írói közül Boutroux, Bergson, Blondel, Emerson, James, Royce, Balmès, Benedetto Croce, Gentile szerepelnek. Ez a felsorolás, amit elmondtam, természetesen csak kivonatos.

Hogyan történik ebből a hatalmas anyagból a szerzők és a művek kiválasztása? A tanár a három szempontot tetszés szerinti sorrendben veszi. Azaz, pl. az I. osztályban veszi az esztétikai szempontot és az ezen célból kiválasztott munkát olvassák, magyarázzák, hozzácsatolja a tanár a szükséges filozófiai, történeti és filozófiatörténeti magyarázatokat. A II. osztályban veheti az ismeretelméletet és a III. osztályban az etikát. Hatféle sorrend lévén, a képzőkben mind a hat előfordul. Van tanár, aki az ismeretelméletet tartja könnyebbnek, ezt tárgyalja az I. osztályban, a II.-ban az etikát és III.-ban az esztétikát. Teljes a szabadság, mert csak az a lényeges, hogy a képesítővizsgálatig az előírt stúdium feldolgoztassék.

A kiválasztott munkákat a növendékek jól ismerték mindenütt. Idézték, olvasták, kritizálták, magyarázták. A tanár ösz-

szezhasonlította mások ilyen témájú munkájával. Az órák nem tanórák voltak, ahol a tanítvány csak elfogadja az ismereteket, hanem vitatkozások, önálló, sokszor igen meggondolt véleményeket nyilvánítottak. A megállapításokat mindig vonatkoztatták pedagógiai, iskolai szempontokra is.

5. A közvetlen pedagógiai ismeretekre, az elméletek és iskolák történetére a tanterv felsorolja Comenius, Locke, Basedow, Rousseau, Kant, Pestalozzi, Fröbel, Herbart, Don Bosco stb. pedagógiai munkáit és ezekből egy régi és egy modern tárgyalását kívánja. A vizsgálatot tevő tanulónak joga van olyan író is megjelölni, melyet nem az órákon ismert meg.

Történelem. 48 fejezetben a rómaiaktól a világháborúig tárgyalja a világhistóriát, mindenütt kiemelve az olasz vonatkozásokat. Nincs külön világtörténet és olasz történet. Ez a kettő együtt halad.

Számтан és mértan anyaga kb. megegyezik a mienkkel, talán valamivel kevesebb, de a gyakorlatban, úgy láttam, nem kevesebb.

Fizika a szokásos kísérleti fizikai anyag, fizikai gyakorlatok nélkül.

Természetrájk, földrajz, egészségтан egy fejezet alatt. Kémia (szerves és szervetlen), ásványtan (általános és részletes). Általános biológia, állattan, növénytan, főként az általános részek, rendszerek. Egészségтан, a szokásos anyag: tisztaság, táplálkozás, betegségek. Földrajzból, a Föld ismerete, fizikai földrajz, geológia és ember földrajz.

Ének: az ütemek, ritmusok teljes ismerete, első látásra éneklés solfeggióval és szöveggel; a zeneelmélet elemei, a gyermek hangjának, énekének ismerete, gyermekdalok és zenetörténeti adatok.

Zene (fakultatív). 1. Zongora Berens, Bertini vagy Heller tanulmányai, Bach, Mozart, Haydn, Beethoven vagy mások egy darabja; egy középnehéz darab első látásra való lejátszása. 2. Hegedű. Skálák, gyakorlatok a hetedik fekvésig, Kreutzer 42 tanulmánya közül 4-et stb. 3. Harmonium. Egy könnyebb klasszikus szerző darabját, egy modern átírást, egy könnyebb darabot, ének és harmóniumra írtat első látásra, a harmónium registereinek használata.

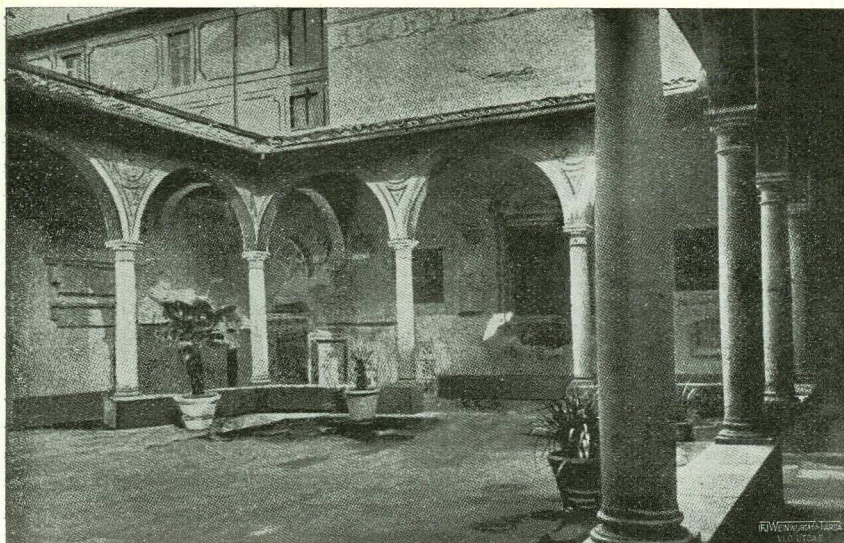
Rajz. A táblán fehér és színes krétával megadott témát kell illusztrálni. Ezt a témát ott kapja a hallgató. Lehet mese, költemény illusztrálása, de lehet fizikai, földrajzi, természetrajzi stb. tárgyú is. Modellek (társaik) után fej, ülő alak rajzolása. A táblára fel kell rajzolni olyan modellt, amelyet az elemi iskola IV. vagy V. osztályú növendéke arról lerajzolhat. A táblán állandóan rajzolnak. A rajzterem fala alacsonyan fekvő táblákkal van körülvéve, melyeken a növendékek ügyesen oldottak meg általam adott témákat is.

A vizsgálatokhoz meg kell még jegyeznem a következőket. A vizsgák a III. évf. elvégzése után június végétől július végéig

tartatnak. Az államvizsgák (l'esame dello stato) írásbeli és szóbeli vizsgák. A vizsgálatot a jelöltek olyan bizottság előtt teszik, amely bizottságnak az intézet tanári testületéből senki sem lehet tagja. Ez úgy értendő, hogy a vizsgálat idejére az igazgató a teljes vezetést átadja egy, a minisztérium által kirendelt, másik intézet igazgatójának. Hasonlóképpen van a tanárokkal is. Minden tanár más intézethez megy vizgáztató tanárnak. Egy bizottságban lehetőleg nincs két ugyanazon intézetből való tanár. A beosztás évenként változik. Minden tanár csak közvetlen az elutazás előtt tudja meg, hová megy. Ez az államnak az összes iskolatípusokra kiterjedően évente, úgy tudom, 7—9 millió lirájába kerül. A tanárok utazást, napidíjat kapnak. De megéri, mert ezt tartják az egyetlen igazságos eljárásnak.

A vizsgáló-bizottság előtt nem vizgázhat senki, aki a bizottság valamely tagjával rokonsági (másod unokatestvérségig bezárólag) viszonyban van. Érdekes a bizottság osztályozási módja is. Tegyük fel, hogy öttagú a bizottság. Van ugyanis 3, 5 és 7 tagú bizottság. A bizottság minden tagjának 10 pont adásra van joga. A meghallgatott jó feleletre pl. a bizottság 2 tagja 10—10, a másik három tag pedig 9—9 pontot adott, ez 47 pont az 50-ből. Azaz $47/50 = 94/100 = 94\%$. A tiszta egyes tehát 100%. A bukás az 5 pontnál kezdődik, de a nagy készültség vagy tudatlanságot 5-nél kisebb számmal is lehet osztályozni. Akinek az általános osztályzata 60%-nál kevesebb, nem léphet felsőbb osztályba, illetőleg nem tette le a képesítő vagy érettségi vizsgálatot és javító vizsgálatot is csak akkor tehet egy, legfeljebb két tárgyból, ha emellett az általános osztályzata a minimális 60%-ot elérte. Az általános osztályzatot az egyes osztályzatok összegének középértéke adja meg. A képesítőn való bukás, akár javító, akár végleges bukás, egy évre szól.

A tanítóképesítő-vizsgálatnak ez a része, mely az iskolai tanulmányok alapján tartatják, megadja a képesítést, a diplomát, a titult, mely az alapja az állás elnyerésének. De ez még nem elegendő a rendes tanítói álláshoz. Ezzel lehet helyettes vagy segédtanítói állásra pályázni. Az olasz elemi iskolák, kivéve kb. 16 nagy város autonóm városi iskoláit, államiak. Mellettük működhetnek egyházi, társulati és magániskolák is, de a nyilvánossági jognak csak annyi jelentése van, hogy a vizsgára megfelelő állami bizottság száll ki. A jelölt a két évi helyettes tanítói szolgálat után a didaktikai igazgatóknak nevezett szakfelügyelők és a tanfelügyelőség minősítése alapján jelentkezhet vizsgálatra annál a tartományi iskolaügyi felügyelőségnél, amelynek a hatásköre alá tartozó iskolában tanított. Ez az iskolaügyi felügyelőség a decentralizált minisztérium része. 19 van az egész országban, míg tartomány (provincia) 60. Teljes önállósággal intézkedik elemi és középiskolai személyi, iskolaügyi kérdésekben, csak kétes esetekben fordul a római minisztériumhoz, vagy olyankor, ha pl. egyik tanár vagy tanító más felügyelőség alá tartozó iskolához való helyezését kéri, vagy ezt a minisztérium hivatalból rendeli el.

Az arezzoi instituto magistrale bejárója.

A rendes tanítói állás elnyeréséért teendő vizsga szintén államvizsga. A bizottság öttagú. Elnöke egy egyetemi tanár vagy egy középfokú iskola igazgatója, tagjai: 3 középiskolai (ez alatt képző is értendő) tanár: 1 irodalomra, 1 mennyiség-tan-fizikára és 1 filozófia-pedagógiára, 1 tanfelügyelő vagy állami elemi iskolai szakfelügyelő. A vizsgálat írásbeli és szóbeli. Anyaga elő van írva. Külön tanítói könyvtárak vannak, melyek a vizsgálat anyagát tartalmazzák. Az elv ugyanaz, ami a képesítővizsgálatoknál is érvényesült: általános tudáson kívül minden tárgy keretén belül különleges és beható foglalkozás a tárgy egy-egy részletével. Gyakorlati vizsgálat nincs, ezt a didaktikai felügyelők és a tanfelügyelőségek minősítése pótolja.

Az összesztályzat alapjai: 1. a képesítő vizsgálat; 2. a didaktikai felügyelők jelentése és a szolgálati idő; 3. a megtartott vizsgálat esetleg a tud. működés; 4. a háborús érdemek, esetleg a háború utáni közéletben való szereplés (fasizmus, jótékonyság), melyek mind okiratilag igazolandók. Akinek a minősítése az előírt $105/150 = 70\%$ -ot eléri, azok bekerülnek, rangsoruk szerint, a ki-nevezendők közé. Az üresedésben levő állások közül a minősítették rangsoruk szerint választhatnak. Az üresedésbe jövő állásokra pedig az iskolaügyi felügyelőség a rangsorban következőket nevezi ki. Tanítók, akik az övékénél jobb állásra (nagyobb város, nagyobb fizetés) pályáznak, hasonlóképpen ugyanilyen vizsgálatot tesznek, amelynek alapján új rangsorszámot kapnak. Meg kell még jegyezni, hogy aki óvodában tanított, az a vizsgálatot ugyanúgy teszi le, de képesítése óvodára szól. A tanítói oklevél óvodákra is érvényes, az óvodai gyakorlat alapján. Ujabbán van 8 óvónő-

képző-intézet is, ezeket hivatalosan scuola di metodo per maestre del grado preparatorio-nak nevezik.

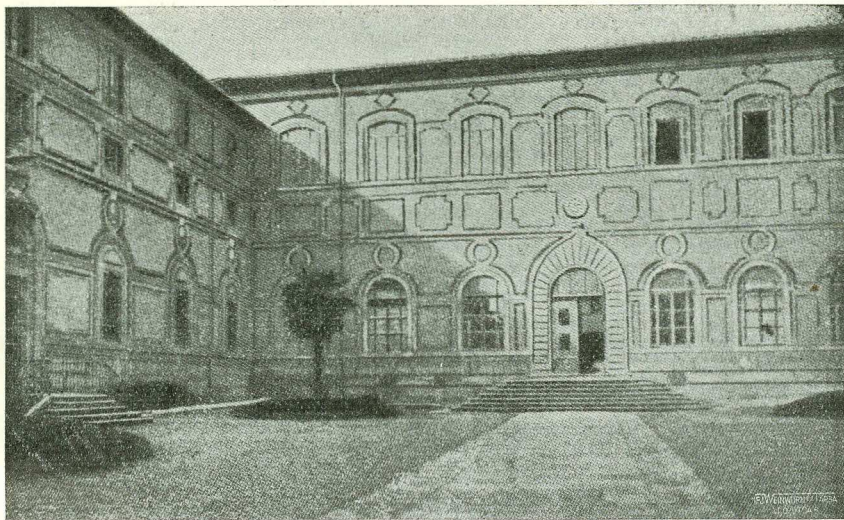
Az olasz tanítóképzők legtöbbje régi épületben, volt kolostorokban van elhelyezve. A *velencei* a szép Nani palozzoban, az egyik római képző volt szerzetesi rendházban, a másik a Piazza Vittorio Emanuele egyik gyönyörű, árkádos, hatalmas, modern bérházának első és második emeletén. A Montessoriról elnevezett római képzőintézet épülete teljesen új és modern. Az általam meglátogatott intézetek közül legszebb volt a grosettoi modern képzőintézet és az arezzoi csodás kertjével. Megjegyzem még, hogy mindenütt, ahol megfordultam, a kollégialis szívességen felül kitüntető barátsággal fogadtak és mutattak meg mindent, amire kíváncsi voltam.

A felszerelés nem valami bőséges. Míg a gimnáziumok, illetőleg liceumok és a technikai iskolák igen szép felszereléssel rendelkeznek, a tanítóképzők legtöbbje csak a feltétlenül szükséges szemléltető eszközökkel rendelkezik. Még legjobbak a fizikai és rajzszerterek. Ujabbán igen szép szemléltető eszközöket kaptak a németektől a hadi kárpótlás törlesztésére.

A növendékek száma nem túlságosan nagy. Olaszországban az óvónőkkel együtt 100 ezernél több tanító és tanítónő van. Az évi normális szükséglet ennek legalább a 4%, azaz 4000. Márpedig ennél alig valamivel végez több, úgy, hogy alig van állás nélküli tanítónő, tanító pedig egyáltalán nincs. Azt a néhányat, aki végez, szinte elkapkodják. És még sem mennek erre a pályára. Ennek oka a fizetés és az előhaladás csekély volta.

A tanítóképző-intézetek tanáraitól alig van külön mondani valóm. A képzőintézetek tanárai középiskolai tanárok. Elvégzik az egyetemet, ahol a tudományos kiképzést nyerik és egyidejűleg az *istituto magistero*-t, ahol a pedagógiai kiképzést kapják. A tanítói oklevél feljogosít a tanárképzők irodalmi és filozófiapedagógiai szakcsoportjára való beiratkozásra és az ott 4 év után megszerzett oklevél középiskolákban vagy tanítóképzőkben való tanításra. Tanári állás elnyeréséhez azonban ezenfelül 3 évi segéd-tanároskodás és azután egy 7-es bizottság előtt tett minősítési vizsgálat letétele szükséges. A minősítési vizsgálat írásbeli és szóbeli, amely utóbbi két részből áll, u. m. tud. kérdések fejtegetéséből és tanításból, dolgozatjavításból. Az eredmény megállapításába a tudáson és gyakorlati ügyességeken kívül a háborús érdemek, közéleti és irodalmi működés is beleszólhat. Ezt a vizsgálatot annak, aki jobb helyre akar pályázni és jobb minősítést akar, két évenként meg lehet ismételnie.

A tanítóképző-intézeti tanároknak nincs külön egyesületük. A háború előtt nagyon sok tanítói és tanári egyesület volt. A háború után számuk még szaporodott. A fasizmus ezeket az egyesületeket eltörölte. Egy nagy egyesülés van: a Köztisztviselők Általános Egyesülete (Associazione Generale del Pubbico Impiego). Ennek egyik ága a közoktatási minisztertől függő hivatalnokok egyesülete. Ez inkább gazdasági kérdésekkel, önségélyekkel, jóté-

Az arezzoi tanítóképző főudvara.

konysággal foglalkozik. Az igazi fasiszta egyesület politikai és kulturális célokkal az *Associazione Nazionale fra gli Insegnanti Fascisti* (Anif), melynek két tagozata van: elemi iskolai és középiskolai. Mindegyiknek, az iskolaügyi felügyelőségek helyén, főcsoportja, egyes nagyobb helyeken helyi csoportja van. Havi folyóiratuk a *La scuola Media*.

A rendes tanárok fizetése lakbér nélkül a 9. fizetési osztályban évi 14.400 líra. Ez havi 1200 líra, tehát kb. 400 P. Az előlépés automatikus. A 28. szolgálati év után a r. tanári fizetés évi 22.000 líra, azaz havi 600 P. Az igazgatók pár ezer lírával többet kapnak és rendszerint természetbeni lakást. Feltűnő a kezdő-fizetés magas volta. Azután lassúbb az emelkedés. A várakozási idő egy-egy fizetési fokban rendszerint 4 év.

Az igazgatókat (Preside) a ruolo d'onore-ból (az érdemesek statusából) nevezi ki a miniszter, ha magukat erre irodalmi vagy más kiváló működés által annyira érdemessé tették, hogy a legfőbb közoktatási tanács, néhány legkiválóbb közoktatási ember, a ruolo d'onoréba való felvételre őket érdemesnek tartotta.

A képzőkkel szoros kapcsolatban levő internátusok nincsenek. De majdnem minden olyan városban, amelyben a tanítóképző-intézet a környékből is kap tanítónövendékeket, van úgynevezett Convitto Nazionale, melyben aránylag olcsó pénzért jó ellátást kaphatnak a jelöltek. Természetesen ezeken a Convitto Nazionalekon is van teljesen ingyenes és segélyes ellátás. A segélyezés minőségét tisztán a tanulási eredmény határozza meg.

Végül még arra akarok rámutatni, hogy milyen továbbtanulást biztosít a tanítói oklevél?

Az egyetemekre nem jogosít, de jogosít az egyetemmel szoros

kapcsolatban álló tanárképzőkbe való beiratkozásra. Ennek csak irodalmi, történelmi és filozófia-pedagógiai fakultásai vannak. Az elemi iskolai igazgatói álláshoz a tanárképző (magistero) 2 éve, államvizsga és legalább 10 évi tanítói működés szükséges. Ugyanez szükséges az elemi iskolai szakfelügyelőséghez (ispettore, illetőleg direttore di didattico). Ezek a vizsgák nagyon szigorúak, nagy tudást és általános intelligenciát követelnek meg a vizsgázótól.

Nagyon sok tanítói és tanári továbbképző, gazdasági, kulturális tanfolyamot szoktak tartani, amelyeknek bizonyítványai a tanítók, tanárok minősítésében előmeneteli pontot jelentenek.

Ha ezek után egy futó pillantásban egybevetjük az olasz tanítóképzést a miénkkel, számos különbséget látunk a kettő között. Meglepő a természettudomány leíró részeinek a hiánya. Kevés a rajzóra. Nem szerepel a kézimunka. Nincs testgyakorlat. A tornatanításról a tanítóképzőktől, sőt a többi iskoláktól is függetlenül az Ente Nazionale di Educazione Fisica (hasonlatos a mi Orsz. Testnevelési Tanácsunkhoz) gondoskodik. Legmeglepőbb azonban az, hogy az olasz tanítóképzőnek nincs gyakorlóiskolája. Lényegesen más vizsgálati rendszere és sokban eltérő célkitűzés irányítja tanításmódját.

Lehetnek az olasz tanítóképzésnek hiányai. Maguk az olaszok sem tartják tanítóképzésüket olyannak, amelyik a tökéletesség lehető fokát már elérte. Az olasz nemzet politikai és kulturális életének mai vezetői így látták jónak megszervezni a tanítóképzést. Bizonyos, hogy ebben a szervezetben benne tükröződik a mai olasz nemzet lelkisége.

Kiss József.

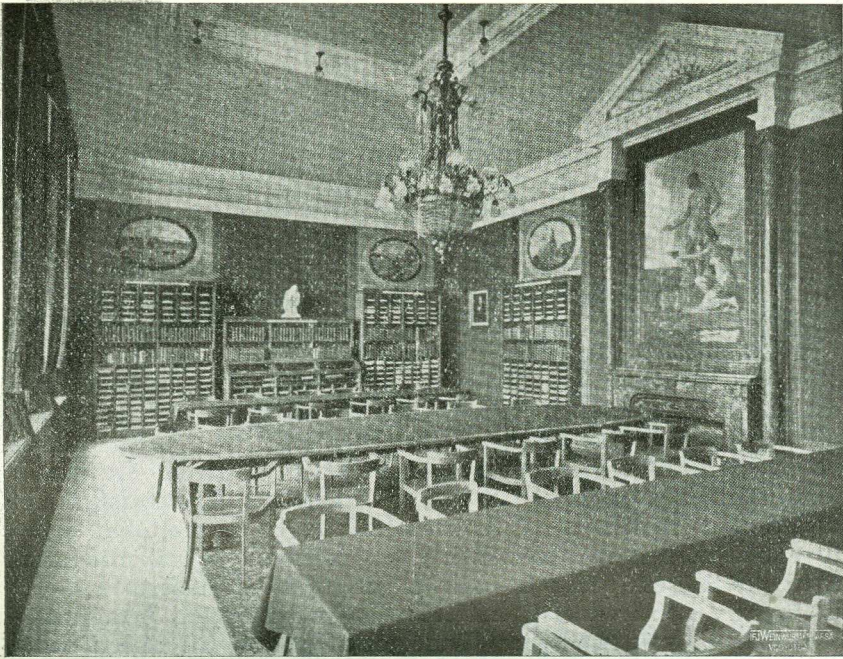
Az osztrák népoktatás.

— Ötödik, befejező közlemény.* —

III. A tanítói továbbképzés. Az iskola nem adhat egy egész életre szóló útravalót, különösen nem adhat ilyet a szakiskola. Bármily kitűnő legyen is valamely ország tanítóképzése, ha tanítói továbbképzésével nem törődik, ha a továbbképzést e célt szolgáló szerveivel nem irányítja, tanítói a fejlődés helyett visszamaradnak. Az útravaló fogy az évekkel, a hivatás szeretete csökken, a tanító munkája elsekélyesedik.

E megállapítás igazsága különösen szembevető korunkban. Sohasem volt ugyanis a pedagógiai hit és akarat erősebb, sohasem fáradozott a hivatásos pedagógia oly vállvetett buzgalommal a nevelésügy megjavításáért, mint éppen politikailag, gazdaságilag szinte példátlanul zilált korunkban. E pedagógiai hit és akarat egyik eredménye a neveléstudománynak páratlan, a németeknél szinte beláthatatlan és számba alig vehető fejlődése. E gazdag pedagógiai irodalom revízió alá veszi a nevelés és oktatásügy minden kérdését, problémákat vet fel, új utakat keres és talál.

* Az előző közleményt lásd lapunk múlt évi 5. számában.

A bécsi Pedagógiai Intézet könyvtára. — Olvasóterem.

A pedagógia újabb eredményeit ismerni és munkájában öntudatosan érvényesítenie kell a pedagógiai gyakorlatnak. Az új elméletek erdőjében nehéz utat találni, könnyen eltéved benne a gyakorlat embere, akkor pedig mindenesetre, ha útkeresésében kellően tudományos képzettség nem irányítja. Szükség van tehát olyan szerve, olyan kalauzra, amely a pedagógia újabb eredményeivel megismertesse a gyakorló pedagógusokat, szükség van a tanítói továbbképzést intézményszerűen szolgáló szerve, szükség van — ma különösen — tanítói továbbképző-intézetekre.

A tanítói továbbképzés feladata nem lehet csupán pedagógiai továbbképzés, új tantervekbe, újabb módszeres eljárásokba való bevezetés. Céljának csak akkor fog megfelelni, ha módot és alkalmat ad a műveltség elmélyítésére, ha szaktudományokat is közvetít részben az ismeretek felelevenítése, részben új ismeretek szerzése céljából, tehát ha tárgyi képzést is ad, sőt modern nyelveket és művészeti tárgyakat is tanít; a modern iskolai élet követelményeinek, a tehetség és hajlam sokféleségének megfelelően sokirányú továbbképzésre ad alkalmat.

Az osztrák iskolareform már a kezdet kezdetén, 1920-ban, az ideiglenes elemi iskolai tanterv kibocsátása idejében nagy lendülettel fogott hozzá a tanítók továbbképzéséhez, hogy azok a gyökeresen reformáló új tantervnek a régi iskola munkásait valóban próbára tevő intencióit csak megközelítőleg is meg tud-

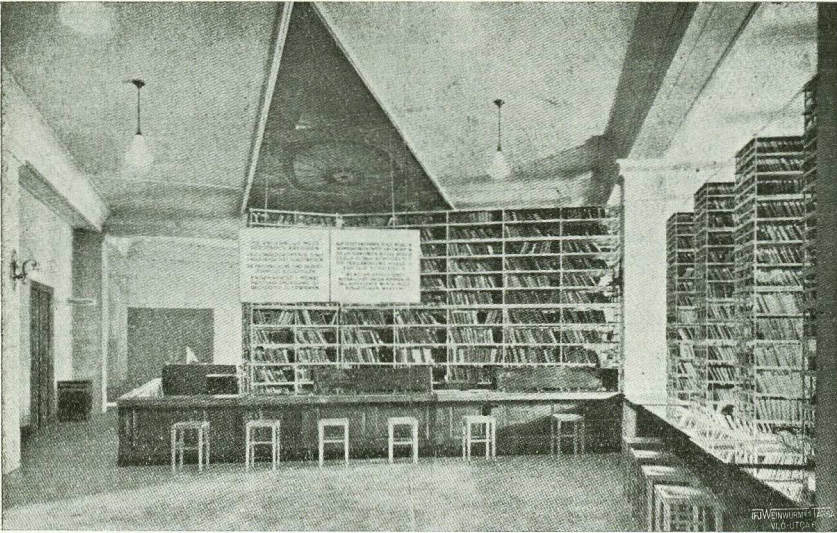
ják valósítani. E továbbképzés azonban inkább „átképzés“ volt. Célja csupán az új tanterv szellemébe és az új szellem kívánta módszeres eljárásba való bevezetés volt. Az „átképzés“, az új tanterv nagyobb zökkenésnélküli megvalósítása céljából a bécsi reformbizottság kísérleti szabályokat állított fel, amelyekben új módszeres eljárásokat próbáltak ki, a célravezetőnek ítélt eljárást a tanítótestületeknek bemutatták. A bemutatást követte a tantestületekben, folyóiratokban való megvitatás. Csak ily előzmények után lett a módszeres újítás kötelező gyakorlattá. A vidék számára a mi szemináriumunkhoz hasonlóan a reformbizottság szünidei tanfolyamokat rendezett, amelyekben az új tanterv alapelveivel és methodikai követelményeivel ismertették meg a vidéki tanítókat.

A továbbképzés e vázolt módja azonban csak a pillanatnyi szükségét elégítette ki, inkább csak módszertani recepteket adhatott. Legnagyobb érdeme kétségkívül az, hogy a tanítóság pedagógiai érdeklődését nagy mértékben fokozta. Öntudatos tanítói munkát, az elemi iskolai tanulmányi színvonal emelkedését csak akkor remélhette a reformbizottság, ha a tanítókat olyan továbbképzésben részesíti, amely a pedagógia és rokontudományai, különösen pedig a pszichológia újabb fejlődésével — az új tanterv egész elméleti háttérével — megismerteti a tanítókat, szaktudományok rendszeres feldolgozásával mélyíti tárgyi tudásukat, a művészeti tárgyak tantervi követelményeinek megfelelően zenei továbbképzésükről gondoskodik, a rajzban és kézimunkában is kiképzést ad, annál is inkább, mert az új tanterv a szaktanítóságot megszüntette, az ének, rajz és kézimunka tanítását is az osztálytanítóra bízta és e tárgyakra a munkaiskola követelményei hangoztatásával nagy súlyt helyez. Ilyen tanítói továbbképzés azonban csak e célt szolgáló intézményben, *tanítói továbbképző intézetben* lehetséges.

A bécsi reformbizottságot a tanítói továbbképzés megszervezésére a pedagógiai szükség mellett politikai tendenciák is készítették. Már az „átképzés“ is nem csupán pedagógiai, de politikai célzatú volt. Az elemi iskolai tanítókat s velük a népiskolát az új rend támaszául megnyerni és megtartani, a jövő nemzedéket a történelmi tényezők: egyház és nacionalizmus nevelő hatalma alól kivonni és az új szellemben való nevelését biztosítani, elsőrendű célkitűzése az összeomlás utáni osztrák rezsimnek. A politikai szempont a tanítói továbbképzés intézményes megszervezésénél is döntő tényező volt.

Pedagógiai szükség és politikai célok hívták életre 1923-ban a ma már világhírű bécsi *Pedagógiai Intézetet*, amelynek a főiskolai tanítóképzés mellett a tanítók továbbképzése a legfontosabb feladata.

A Pedagógiai Intézet tehát tanítói továbbképző-intézet is, amely szervezet és tanulmányi rend tekintetében hasonló egyetemi városaink népszerű főiskolai tanfolyamaihoz. Saját tanerői ugyanis nincsenek, a félévekre tagolt stúdiumok, szemináriumok,

A bécsi Pedagógiai Intézet könyvtára. — Könyvkiadás.

tanfolyamok, gyakorlatok előadói, nevelői, oktatói az egyetem, a középfokú iskolák tanárai és kiváló elemi iskolai tanítók. A továbbképzés irányítója a Pedagógiai Intézet vezetősége, megállapítja a félévi munkaprogramot, elkészíti az óratervet, gondoskodik a tudományos felszerelés karbantartásáról és fejlesztéséről. Egy-egy félévi munkaprogram felöleli a filozófia, elméleti és gyakorlati pedagógia, a szaktudományok szinte minden körét; tanít klasszikus és modern nyelveket, éneket, zenét, rajzot, tornát, saját műhelyeiben a kézimunka minden nemét; előkészít középiskolai különbözeti érettségi vizsgálatra, tanulmányi kirándulásokat rendez.

Az 1928-29. iskolai év első szemeszterében a következő tudományokból, elméleti és gyakorlati tárgyakból hirdetett és tartott heti 2 órás kollegiumokat, szemináriumokat, tanfolyamokat a továbbképző-intézet: filozófiából és pedagógiából 11, gyógy-pedagógiából 5, a népiskola didaktikájából 25, szaktudományokból (klasszikus és modern nyelvek, földrajz, történelem, mennyiségtan stb.) 63 kollegiumot; 16 tanfolyamot rendezett a fa-, vas-, papír- és női kézimunkából, 14-et a testnevelésből, 15-öt az ének-és zenéből, 2 tanfolyam és egy szeminárium a kisedápolás és nevelés céljait, 2 a gazdaságos háztartás művészetének elsajátítását szolgálta; a középiskolai különbözeti érettségi vizsgálatra való előkészítést 13 tanfolyam végezte, a gyakorlati továbbképzés 4 csoportban a Pedagógiai Intézet gyakorló-iskoláiban és e célra különösebben alkalmas népiskolákban történt. Mintegy 20 előadásban kiváló technikusok, nagyobbára a műegyetem tanárai a modern technika, építészet, főképpen az iskola-építészet titkaiba

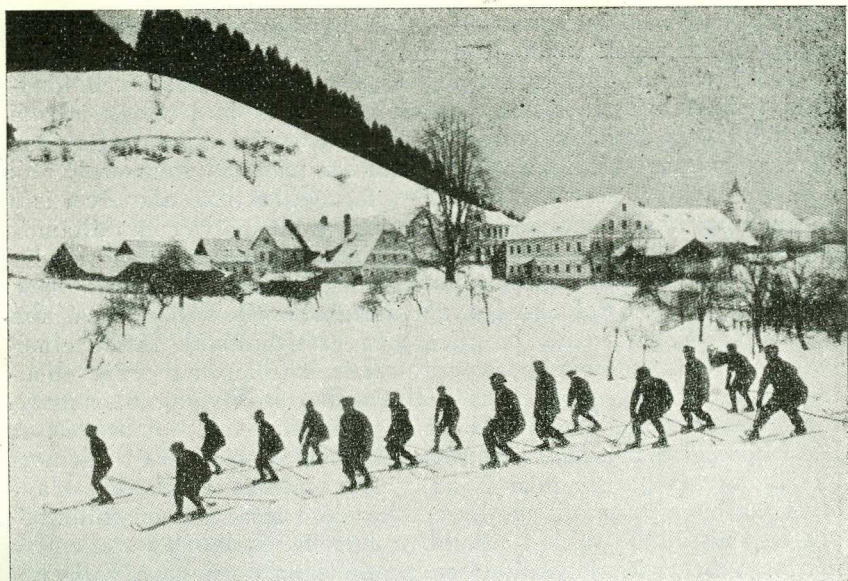
vezették be a hallgatóságot; szakszerű vezetés mellett megtekintették a hallgatók a bécsi múzeumokat. A honismeret, általában a földrajzi ismeretek elmélyítését célozták a kirándulások, az 1928-29. iskolai évben 4 többnapos, 68 egésznapos, 52 félnapos kirándulást rendezett a továbbképző-intézet.

A bécsi népiskolai oktatás fejlődésében döntő tényező a Pedagógiai Intézettel szoros kapcsolatban álló *Pszichológiai Intézet*, amelynek első vezetője Adler Alfréd, a differenciális pszichológia megalapítója volt. Ez intézet jelenlegi vezetője is, a világhírű Böhler Károly egyetemi tanár, teljes odaadással szolgálja a népiskolai tanügyet. Eleven érintkezést tart fenn a népiskolával, pszichológiai megfigyelés és kísérlet céljaira a községi népiskolák rendelkezésére állanak. Pszichológiai típusana, Adler Alfréd alsóbbrendűségi érzéstana mellett (minderwertigkeitsgefühl) lépten-nyomon észlelhető a bécsi népiskola nevelő- és tanítóeljárá-sán. A Pszichológiai Intézetbe igen serény munka folyik. A tanító-hallgatók nagy kedvvel foglalkoznak különösen gyermek-tanulmányi kérdésekkel, a laboratóriumoknak is buzgó látogatói. Az intézet az ifjú munkakedvvel dolgozó öreg diákok önálló kutatásán alapuló tanulmányainak egész sorát adta már ki, e dolgozatok tudományos eredményeit a bécsi pedagógiai gyakorlat fel is használja.

A tanítói továbbképzés szolgálatában áll a *Pedagógiai Intézet* mintaszerűen felszerelt könyvtára, amelyben az 1928-29-ben 143.000 kötet könyv és 450 folyóirat állott a tanításág rendelkezésére. A könyvtár forgalmát illusztrálják a következő adatok: az 1927-28. isk. évben 21.924 kölcsönző 42.206 kötet könyvet használt, az olvasótermet 5365 olvasó látogatta; 1928-29-ben a könyvtár átköltözés miatt zárva lévén, a kölcsönzők száma 17.344-re, a használt köteteké 38.361-re és az olvasóterem látogatóié 4977-re csökkent. A könyvtár életének mindössze hetedik évében van, Bécs városa az 1928-29. iskolai évben is 46.500 schillinget folyósított a könyvtár fejlesztésére.* A számok itt beszélnek!

A tanítói továbbképző-intézet e kitünően szervezett munkája csaknem kizárólag a bécsi népiskolák tanszemélyzetére szorítkozik. Más szövetségi állam, általában a vidék igen csekély százalékkal van képviselve, ami természetes is. A vidéket ugyanis a fővárostól erős politikai ellentétek választják el, de meg a vidéki tanítók csak hosszabb szabadságolás esetén vehetnének részt a továbbképző-intézet tanfolyamain. A többi szövetségi államok is, azonban súlyt helyeznek a tanítói továbbképzésre: tanfolyamokat rendeznek, a tanítói könyvtárak gyarapítására jelentékeny összeget áldoznak, a tanítótestületek módszeres értekezleteit, általában önképző munkáját a tanulmányi felügyelet ellenőrzi és irányítja.

* *Die Wirksamkeit des Stadtschulrates für Wien während des Schuljahres 1928-29.* V., amtlicher Bericht. Erstattet von Otto Glöckel, Wien.

A bécsi tanítói továbbképző-intézet sítanfolyama.

A nagyarányú tanítói továbbképzés, egy ily személyileg és dologilag nagyszerűen felszerelt intézmény óriási összegeket emészt fel, Bécs városa azonban jó befektetésnek tartja a tanítói továbbképzés fenntartási költségét és költségvetésében a tanítói továbbképzés iránti áldozatkészségét évről-évre növekvő tételek szemléltetik. Így az 1925. évre 258.000 schillinget, 1928-ra már 332.560, 1929-re pedig 354.314 schillinget irányzott elő ez intézmény fenntartására.

A bécsi tanítók nagy megértést is tanusítanak a városi tanács áldozatkészsége iránt, a továbbképző-intézet hallgatói száma évről-évre növekszik. Az 1928—29. isk. év I. felében 100 docens vezetése mellett 1177 tanító és 2255 tanítónő, összesen 3432 hallgatója volt (2—5% kivételével bécsi tanító) az intézetnek. Ha tekintetbe vesszük, hogy a bécsi népiskolai tanítók száma 5589, a továbbképző-intézet hallgatóinak nagy száma, az intézet virágzása a bécsi tanítóság komoly törekvését, hivatásszeretetét, ügybuzgalmát is beszédesen demonstrálja.

*

Dolgozatomban az osztrák népoktatás szervezetét ismertettem ugyan, a szervezet keretein belül folyó életről, az osztrák népiskola munkájáról azonban csak bécsi iskolalátogatásaim alapján mondhattam véleményt. A szervezet a főiskolai tanítóképzés kivételével azonos, hiszen a népoktatás szervezetét országos törvény állapítja meg. E szervezetet a fizikai lehetőségek határain belül életbe is léptette minden szövetségi állam, ami azt jelenti, hogy

nyolcosztályú, felső szakaszában a) és b) tagozatú népiskolát csak nagyobb helységek tartanak fenn. Az osztályok (I—IV., I—VI., I—VIII.) száma tehát a helység népességéhez igazodik. Didaktikai tekintetben sincs nagy különbség Bécs és a vidék iskolái között, hiszen a vidék a bécsi iskola folyóiratainak, általában gazdag irodalmának hatása és főváros tradicionális vonzóereje alól nem vonhatja ki magát. A közös tanterv didaktikai alapelvei is a béccsel egyirányú munkára készítetik a többi szövetséges államok iskoláit. A különbség legfeljebb annyi, hogy a bécsiek a tanterv didaktikai alapelveinek maradéktalan érvényesítésére törekednek, sőt ezen túl mohó reformvággyal valóra akarják váltani az újabb pedagógiai naturalizmus minden megvalósíthatónak látszó elméletét; a vidék szerényebb anyagi eszközei, főképpen pedig ellentétes világnézete és politikai felfogásából kifolyólag okos megfontoltsággal halad az iskola benső reformja tekintetében is. A bécsi községi és a többi szövetséges államok népoktatása tehát nem az iskolaszervezet és nem is annyira a tanítás didaktikai alapelvei, az egyes tárgyak módszeres kezelése tekintetében különbözik egymástól, de sokkal inkább a nevelés és tanítás szellemére nézve. A bécsi iskola, különösen a népiskola — noha a vallástan kötelező tárgya, a hitoktatók községi alkalmazottak — hivatalosan nem vallásellenes, a vallásos szellemnek a vallásórakon kívül nyoma sincs. Mostohán bánik a nemzeti érzéssel is, amelyet némi kedélyes lokálpatriótizmussal pótol. Ezzel szemben a vidék népiskoláiban a vallásos és nemzeti szellem általában régi jogainak teljes épségében van; a közelmúltban megindult és mind erőteljesebbé váló vallási és nemzeti ébredés a vidéki iskolák munkáját is mindjobban áthatja, e munkát egyre határozottabbá és céltudatosabbá teszi. E szellem a bécsi felekezeti iskolákban is teljes mértékben érvényesül.

Ha Bécs köznevelésének szellemét, a községi iskolák nevelési irányát, vallási közönbösségét, internacionális szellemét nem is helyeseljük, el kell ismernünk, hogy e politika az iskolát és ennek munkásait különösen becsüli, érdekükben a miénkhez hasonló nehéz gazdasági viszonyok között is nagy áldozatokra kész, a nevelők pedig minden tiszteletet érdemlő kötelességtudással, ügybuzgalommal, odaadással élnek hivatásuknak. *Dr. Papp Ferenc.*

Sarudy Ottó.

A magyar tanítóképzés tanulmányi ügyeinek egyik országos vezére, a Tanítóképző-Intézeti Tanárok Országos Egyesületének tiszteletbeli tagja, *Sarudy Ottó* főigazgató az 1931. évi február hó 1-ével nyugalomba vonult. Nyugdíjazását saját maga kérte, mivel teljes szolgálati idejét kitöltötte. Biztos értesülésünk szerint föllebbvalói továbbra is szívesen látták volna hivatalában, azonban akinél megszoktuk, hogy a törvényt másokra és önmagára egyazon szigorúsággal alkalmazza, arról tudhattuk, hogy elhatározásához hű marad.

Amikor hivatalos munkakörétől való megválását a tanítóképző tanárság kénytelen megállapítani, bizonyos elfogódottsággal kíséri távozását. A vezetésében eltöltött évek a tanítóképző tanárságot szinte egybeforrasztották vele és érzi a tanárság azt is, hogy amikor ő a hivatalos munka mezejéről távozik, benne tanulmányi ügyeinek egyik hivatott irányítóját, nagytudású, önzetlen, érdemes vezérét veszttette el.

Sarudy Ottó nehéz, átmeneti időkben került a tanítóképzés tanulmányi ügyeinek élére. És ezeken a nehéz időkön — akkor még Scherer Sándorral és Wagner Jánossal együtt dolgozva — biztos és szerencsés kézzel vezette át a tanulmányi ügyek hajóját. Az ő idejében alakult ki egészében az ötesztendő tanítóképzés teljes szervezete, akkor született meg részletes *Tanterve* és megjelentek az *Utasítások*. Később az ő közreműködésével nyerték a tanítóképző-intézetek új *Rendtartási Szabályzatukat*, s ugyanakkor a tanítóképző-intézetek közvetlen felügyelete és irányítása — a kir. tanfelügyelőségek kikapcsolásával — teljes egészében a tanítóképző-intézetek főigazgatóságának kezébe került, amivel a tanítóképző tanárság egyetemének egy régi-régi vágya teljesedett. Az óvónőképző-intézetek az ő idejében bővültek négyévfolyamúvá, s az ő idejében kapták az óvónőképzők új *Vizsgálati Szabályzatukat* is. Az ő nevével jelent meg a legelső *Jelentés* a tanító-, tanítónő- és óvónőképző-intézetek állapotáról és munkásságáról, amely mindig egyik forrása lesz a tanítóképzés historikusainak és a kultúrpolitikusoknak.

Sarudy Ottó főigazgatói működésének nyolc esztendeje teljes tanulmányi összhangot teremtett a tanítóképzés területén. Az ő széleskörű tapasztalatai, erőteljes önállósága, határozottsága hatni tudtak mindenfelé és reányomták jellegüket a felügyelet alá tartozó tanítóképzők egész munkásságára. S ez a jelleg csak előbbre vitté a tanítóképzők tanulmányi színvonalát; nemcsak újra fölemelkedett tanítóképzésünk oda, ahol a világháború előtt volt, hanem több tekintetben még fölébe is szárnyalt, mert az ő irányításában a becsületlen, ernyedetlen munka — még a súlyos megélhetési gondok közt is — buzgalommal, mind serényebben folyt tovább. Az utóbbi esztendőkből pedig, amikor egyideig egymaga állt a főigazgatóság élén, neve szinte fogalomvá vált a képző-intézeti tanárság körében.

Tanulmányi felügyeleténél föltétlen rendet és pontosságot kívánt mindenkitől. Hivatalos látogatásainál rámutatott a hibára és fogyatékosagra, de mindig jóindulattal, s nem egyszer megtette azt is, hogy tanításmintában maga mutatta meg a helyes utat. E mellett azonban a jót sem hallgatta el. Mindig megállapította a helyeset, a követendőt is és ha alkalma nyílt rá, nem volt fukar az elismerés szavával sem. Sohasem a népszerűséget kereste ő, hanem mindig és mindenütt az igazságra törekedett. A tanítóképző-tanárság nem is csupán a hivatalos feljebbvalót tisztelte benne, hanem intencióiban megértvén, ragaszkodott is hozzá.

Amint megkívánta az iskolában a tanári és nevelői munka

pontos, lelkiismeretes teljesítését, a tanítás és a nevelés ügyeiben odaadó egész embert, épenúgy szeretettel ápolta is a tanárban a hajlamot, mely az iskolai tevékenységen felül arra is törekedett, hogy a maga szaktanulmányaiiban is tovább jusson, s a tanári állásnak és az intézménynek az iskolán kívül is méltánylást, tiszteletet szerezzen. Nem a történetést támogatta ő, amit lelkéből megvetett, hanem észre tudta venni az állandó, csendes munkást, aki azután tőle nyert újabb lendítőerőt. Mert aki ismerte a benne rejlő tudást és értékeket, arra nézve az ő elismerésének egy-egy szava is jótékonyan, emelőleg hatott.

Sarudy Ottó tudása nem konglomerátum, nem egyedül az adatok egybehalmozott tömkelege, hanem logikusan fölszívódott ismeretek szerves egésze, amely filozófikus rendszerben érvényesül és termékenyít. Éles értelme, invenciója, továbbépítő ereje nem maradhatott felfedetlen senki előtt. És annál tiszteletreméltóbb volt ez, mert ő nemcsak nem tagadta pályafutását, hanem ellenkezőleg, mindig büszkén vallotta azt. Ezért aztán éppen a paedagogiumi nevelésű képző-intézeti tanárság mindig bizalommal és büszkeséggel tekintett reá, mint ahogy az egész státus is csak tisztelni, becsülni tudta, mert egyben azt is érezte, hogy ez iskolafaj tanárságával mindig azonosítja magát, s a képző-intézeti tanárság presztizsét mindig önérzetesen és hűséggel képviseli.

Már pályája kezdetétől fogva munkálta az iskolakönyvirodalmat, s könyvei egytől-egyig nyeresége az oktatásügynek. Régebbi tankönyvei után az ötesztendő tanítóképzésnek ő adta az első tankönyveket. Amikor a tanítóképzők a többi tárgyakat még jegyzetek vagy legjobb esetben középiskolai könyvek alapján voltak kénytelenek tanítani, a magyar nyelvet és irodalmat, s részben az éneket is, már régen tanítóképzők számára írt tankönyvek segítségével taníthatták.

Minden tankönyvét elsősorban a szabatosság jellemzi. Sehol egy szóval nem mond sem többet, sem kevesebbet, mint amennyire a tiszta megértés céljából éppen szükség van. Ez az oka stílusa minden szavában átlátszó világosságának, s ez a magyarázata, hogy első olvasásra is megérti mindegyik tanuló. Hamisítatlan szintiszta magyarság jellemzi irányát, amely a nyelvtudomány, a magyar népi tiszta nyelvérzék, s a magyar klasszikus írók tanulásáiban gyökerezik.

Könyvei nem gyárilag, s nem is kompilatori módon készült tankönyvek, hanem önálló, logikus agynak kiforrott munkálatai. Megtaláljuk bennük a tanuló számára megkívánt anyagnak minden fölöslegtől ment foglatját, s a mellett stílusukban, magyar szellemükben kedves olvasmányok. — Tankönyveinek határozott, céltudatos iránya, módszeres fölépítése kiváló érzékre vall, s minden lapjuk határozott tanítói egyéniségnek tanujele. Könyveiből tanul a tanuló, de munkája közben szellemi tőkét finomítja a tanár is. Ugyanilyen lényegi vonásokat találunk ének- és zenei tankönyveiben is, mindegyikben az ének- és zenetanítás titkait és legfinomabb árnyalatait ismerő zenepedagógus nyilatkozik meg

előttünk. S éppen az ének- és zeneoktatás esztétikai céljainak megfelelőleg mesterien ért ahhoz, hogyan kell a tanulót nemcsakpán megtanítani, hanem egyben szellemi üdülést, lelki gyönyörűséget is nyújtani neki.

Sarudy Ottó java idejében, 58 éves korában válik meg a közügy és a kultúra hivatalos munkálásától. Amikor ez alkalommal életére visszatekint, sok megpróbáltatás, az öröm és a fájdalom, a boldogság és a szenvedés sorozatai játszhatnak végig a lelkén. De amint szenvedések edzik, acélosítják és emelik a lelket magasra, a nyugodt, biztos öntudat, az igazul megfutott pálya emléke joggal adhatja meg az élet őszének tiszta, nyugodt verőfényét, az életnyugalom legigazabb, minden anyagiság fölé emelkedett boldogságát.

Sarudy Ottó 1872. február 7-én született Zemplén vármegye Cselej nevű községében. Zemplénnek, a Hegyaljának és a Vihorlatnak tüze gyulladt lelkében, de a kitartásnak, a változatlan energiának szigorúan következetes beidegzésében. Családja régi magyar köznemesi család, a nemzet gerincéből, de elszegényedett. Négyéves gyermek volt, amikor már elveszítette édesatyját, s az édesanya gondjaira öt gyermek maradt. Gyermekei „sok bajtörömet adának“, az anya azonban mindig változatlanul, sok lemondással s még több szeretettel őrködött gyermekei fejlődésén.

Elemi iskolába csak egy esztendeig járt, mégpedig a szomszéd faluba, Egresbe. Már ebben a zsenge korában boldog reménység töltötte el az anya szívét. Mánczos József, ki a gyermeknek első tanítója volt, felfedezte az értelmes kis fiúban az egészséges képességet. Tőle hallotta a sok nehézséggel küzdő özvegy édesanya, hogy ember lesz a gyermekből és „sokra fogja vinni“ az életben. És az anya, az édesanya boldogan, rendületlenül hitt jóslatában.

A messze távolság miatt keserves egy esztendő után azonban otthon fogták a gyermeket. Otthon, oly nagyon szeretett édesanya irányítása mellett tanulta tovább az elemi ismereteket, s azután Sátoraljaújhelyre került a piaristákhoz. Jeles tanuló volt, s már II. osztályos korától kezdve jórészt tanulótársainak instruálásából maga tartotta fenn magát. Talán itt lehet a gyökere annak, hogy a tanítást megszerette, mert a gimnázium négy osztályának elvégzése után a sárospataki tanítóképzőbe ment. Jeles tanuló volt ott is, s már mint utolsó évfolyamát járó IV. évest az iskolai év utolsó három hónapjára a pestmegyei Dömsödre küldték ki az organista-tanító helyettesítésére.

Képesítése után egy esztendeig Edelényben (Borsod vm.) volt református kántortanító. Comenius *Didactica Magna*-jának tudós fordítója, *Dezső* Lajos igazgató és *Hodossy* Béla zenetanár képe élt legerősebben emlékében. De lelke ezért is többre vágyott. Tovább akart tanulni, s beiratkozott a budai Paedagogium nyelvtörténettudományi és zenei szakcsoportjára. Itt is két kiváló tanár volt reá legmélyebb hatással. *Bartalus* Istvánban, kinek képe és emléke megkapóan végigkíséri egész életét, csodálja az úttörő

zenetudóst és sokoldalúságát s fiúi szeretettel csüng meleg szívéen; *Király* Páltól pedig magával viszi az életbe a magyar nyelv szépsége iránt való érzéket és a magyar nyelv rajongó szeretetét.

1895-től mint polgári iskolai tanár 2 és fél esztendeig Érsekújvárt tanított a városilag segélyezett magán polgári leányiskolában, s ugyanakkor református hittan-tanár volt az ottani községi kath. főgimnáziumban. 1897-ben megszerzi a tanítóképző-intézeti tanári képesítést, azonban egyelőre még az alsólendvai áll. polg. fiúiskolához kap kinevezést. Onnan 1898. október 1-től kap megbízást a pápai áll. tanítóképző-intézethez. Alig van öt azonban két hónapig, amikor a kultuskormány ugyancsak mint megbízott segédtanárt Znióváráljára helyettesítésre rendeli ki az iskolai év végéig.

Az 1899/900. isk. év elején kerül vissza ismét Pápara, akker már mint kinevezett tanítóképző-intézeti segédtanár. Meg is házasodik s nyugodt, harmonikus családi életben Pápán tölti legboldogabb éveit. Családi boldogsága csak fokozza munkaerjét, iskolai munkássága mellett hivatalos bírálatok jelennek meg tőle, s Pápán írja első tankönyveit. Ezek később az új tantervhez átdolgozást nyertek, s mint kipróbált jeles tankönyvek a mai napig használatban vannak. A pápai tanítóképző-intézet ifjúságából „100 tagú férfikart” szervezett, amely gyakorlottságával és fegyelmezettiségevel sok elismerést szerzett a város társadalmában a pápai tanítóképző-intézetnek. Negyedszázaddal ezelőtt és régebben végzett tanítványai felcsillanó szemmel ma is büszkén emlegetik „a százak” sikereit.

1905. év végén nyeri, mint ugyancsak pápai tanár, rendes tanári kinevezését. Egyenes lelkületével, tiszta, biztos judiciumával, következetes, puritán egyéniségével fiatalon is mindenkitől becsült, tisztelt tagja a testületnek, a tanteremben pedig széleskörű szaktudását oktatói elhivatottsággal, biztos módszerrel egyesíti. Tanítványai szeretve tisztelik és már korán magára vonja az illetékes tényezők figyelmét. *Sebestyén* Gyula szakfelügyelő felfedezi kiváló értékeit. *Kapi* Gyula, *Moravcsik* Ernő és *Petri* Mór miniszteri biztosok, illetőleg a Közoktatási Tanács kiküldöttei egyaránt elismerésükkel említik működését.

Sebestyén Gyula kiválasztása érvényesült, amidőn Sarudy Ottó 1907-ben a dévai állami tanítóképző-intézet igazgatója lett. Az ő nevéhez és agilitásához fűződik a dévai állami tanítóképző-intézet anyagi ügyeinek rendezése, s minden szükséges fölszereléssel való ellátása. Igazgatása idején a dévai tanári testület bensőséges kollégiális életet élt, amely a szomorú elszakítás nyomán kétszeresen vésődött az egykori dévai testület emlékébe.

1911-ben azonban — saját kérésére — a kolozsvári áll. tkpző-intézet igazgatói székébe került. Mintaszerűen szerelte föl a kolozsvári intézetet is és az ő idejében nyerte az intézet új épületét. Testületében Kolozsvárt is mindvégig kollégiális életet biztosított és sokfelé ágazó teendői mellett Déván és Kolozsvárt is állandóan élt a tanügyi irodalomnak. S még ezeken kívül 4 fél-

éven át rendszeresen bejárt Kolozsvárt az egyetemre, ahol magyar nyelvészetet, neveléstant, egyetemes történetet és filozófiatörténetet hallgatott.

A háború éveit is Kolozsvárt töltötte; ott kapta meg a II. osztályú polgári hadi érdemkeresztet. Kolozsvári évei azonban életének legszomorúbb korszaka. Ott vesztette el 6 éves Zoltán fiacskáját és 18 éves tanárjelölt Olga leányát, s abban az időben halt meg édesanyja, aki eddig még örvendhetett reményei teljesülésének, fia emelkedésének. Sarudy Ottó agyonsebzett szíve „három drága lélek emlékére“ szentelte egyik munkáját, amelynek írása közben áhította a feledést, kereste az enyhülést. Abban az időben halt el egyik testvérbátyja is, s a sok csapás súlya alatt érte feleségét, boldogságának, szenvedéseinek hűséges osztályostársát szélhűdés, amelyből teljesen kigyógyulni már sohasem tudott.

S még ekkor köszöntött be a harctéri és nemzeti nagy összeomlás. Amikor Kolozsvárt az állami tanító- és tanítónőképző-intézeteket az oláhok átvették, Sarudy Ottó mint igazgató egyesítette a két intézet tanári testületét és ifjúságát, s 1919. szept. 1-től mint az ottani Marianummal kapcsolatos róm. kath. tanító- és tanítónőképző-intézetet vezette tovább. Az apostoli szellemű *Majláth* Gusztáv gróf erdélyi püspök a református Sarudy Ottót nevezte ki igazgatónak.

A magyar fájdalomtól sújtott lelke, a családját ért csapásoktól agyongyötört szíve kincses Kolozsvárhoz ragaszkodott. Az ősi erdélyi rög takarta az ő kincseinek, két gyermekének tetemeit is, azoknak fejfájától merítette az újabb és újabb áldozatos munka akaratát, de az oláhok nem túrték meg Kolozsvárt; kiutasították. Így került Budapestre, ahol az 1919/20. isk. évben a II. ker. áll. tanítóképzőben tanított, majd 1920. augusztus 23-án a tanító- és tanítónőképző-intézetek kir. főigazgatóságához nyert beosztást. 1921. február 11-én ismét a pápai állami tanítóképző-intézet igazgatását vállalja el, tehát visszakerül oda, ahol tanítóképző-tanári működését egykor kezdette, s ahova élete legszebb, legboldogabb idejének emlékei fűzték. Annyi-annyi emlék között, folytonos munkában, miközben tolla sem pihen, itt rajzanak lelkében a Viharlat, Hegyalja, Hunyad és a kolozsi bércek, az elszállt szép napok és annyi sírhant fel-felzokogó emlékei.

1922. december 16-tól a tanító- és tanítónőképző-intézetek kir. főigazgatója. Néhány évig Pápáról látja el hivatali ügyeit, de 1926-ban elveszti áldott, nemeslelkű hitvesét, kinek fájdalomtól annyiszor sújtott szíve urának egy hirtelen operációja után szerencsés felépülésén érzett nagy örömet már nem bírta el. Még alig száradtak föl az új sírnak hantjai, amikor *Sarudy Ottó* Budapestre költözik, oda készteti őt hivatala.

Annyi vihar és sorscsapás után nemes szívek hogyan hagyhatnák el egymást? A budai hegyek aljában építette kedves kis Tusculanumában telepszik meg apósával és sógornőjével. Utóbb feleségül veszi minden szenvedéseiknek osztályosát, sógornőjét,

gyermekének mindenkor őrző angyalát, a sokat szenvedett, sujtottszívű feleségnek és anyának hűséges gondozóját. Nemsokára elvesztik körükből az apóst, az atyát, az előkelő gondolkozású, szeretetreméltó, igaz régi magyar urat és ezekután *Sarudy Ottó* egyetlen gyermekében, fiában — ki a debreceni egyetemi belgyógyászati klinika asszisztense — van örömük, minden reményük és boldogságuk.

Több évtizedes tanügyi és kultúrális hivatali munkásság után, annyi emlékekkel gazdagon, így lép *Sarudy Ottó* a magánélet nyugalomába. Ha visszatekint közpályájára, akár egész életére, a ki-egyensúlyozott lélek magasabb harmóniája töltheti el.

Sarudy Ottó magával hozta az értelmi erőt, de hogy ez az értelmi erő érvényesülhessen is, abban közremunkált erős akarat, jelleme és egész mentalitása. Önérzet sarkalta már az ifjút, s ez az önérzet végigkíséri egész életét, hogy forrása legyen lelke nemes megnyilvánulásainak. Benne a sorscapások között is kifejedesedett a magyar történelmi középosztálynak egy értékes kristálya. Neve, családja multja, hagyományaihoz való hűséges ragaszkodás és kitartó akarat készíti mindig a munkában, hogy megbecsülést szerezzen magának és hivatásának. Ezen az úton emelkedett, s a legszebb, legnemesebb példát adta tanítványainak: megmutatta, mit tehet a képesség, a munkaszeretet, a szorgalom és a kitűzött idealokhoz való hűség.

Sarudy Ottó minden tevékenységében magyar lelkének egész állhatatosságával, lélektelen utánzás és szolgaiság nélkül — úgy mondhatnók — az ősi magyar erő érvényesül. Vezető állásokban egyénisége hatóerejének nem is tudott ellenállani senki sem, annál kevésbbé, mert nem rideg távollátással, hanem komoly, nemes baráti kapcsolatokkal tudta egyesíteni az erőket egy magasabb közös cél érdekében. S ezek a tulajdonok megmaradtak benne akkor is, amikor a tanulmányi ügyek országos irányítója lett, majd neve egyé vált a tanítóképző-intézetek tanulmányi egységével. Mindezekon kívül egyenes lelkülete, semmiféle barátságért megtántorodni nem tudó igazságos érzülete, másrészt azonban segíteni mindig kész, emberbaráti jó szíve magyarázzák azokat az érzéseket, amelyekkel munkatársai hivatali pályájáról való távozása után sem fogják őt felejteni.

Nyugalomba vonulása után a legfelsőbb helyről nyert elismerés jutalmazza a tanítóképzés terén szerzett érdemeit. Úgy véljük, a „nyugalom“ nála csak a szabad önrendelkezést jelentheti. Azokkal a képességekkel, azzal a finom elemző erővel, amelyekkel ő rendelkezik, erejének teljességében alkotások nélkül akarva sem maradhatna. Ha eddig hivatalt betöltenie és mellette irodalmi munkásságot folytatnia ilyen mértékben lehetett, annál inkább remélhetjük, hogy a jövőben, idejével szabadon rendelkezve, a nyelvtudomány, a zene és az esztétika tudományos irodalma még becses munkálatokat várhat tőle.

Hogy ez így is lehessen, adjon neki a Gondviselés hosszú életet, egészséget, munkakedvet, munkaerőt! Előtte mindig megbe-

csült munkatársai nem is búcsúznak tőle: őszinte tisztelettel, hűséggel és szeretettel köszöntik egy új életszakasz küszöbén, amelyhez kívánnak neki szereteteiben is minden igaz boldogságot!

Jankó László.

Az előadóképesség fejlesztése.

A jó előadás a megértetésnek alapfeltétele, a meggyőzésnek hathatós eszköze. Hozzájárul a fogalmak tiszta kialakulásához és az érzelmek fölébresztéséhez. Hatással van a képzelet alkotó tevékenységére és szabályozására, sőt jellemképző szerepe is nyilvánvaló. A megleghangú, közvetlen előadás ugyanis megbecsülhetetlen segítségére van az erkölcsi nevelésnek is.

A jó előadás egyúttal önbizalmat kelt az előadóban és megkönnyíti céljának elérését. Viszont a töredékes, nehézkes előadás a gondolatmenet és az érzelmekeltés kerékkötője. Nyomában kínos lelkifeszültség jár.

A gondolatok könnyed és összefüggő kibontakozását csak a folyékony előadás biztosíthatja. S habár ez nem mindig a mély értelem jele és bár az üres szavak gyakran csak az igazi tartalom hiányát leplezik, de a bőséges szókinés és a szavakkal való bánni tudás már magukban véve is bizonyos nyilvánulásai az intelligenciának. Értelmes ember a pusztá ajakgimnasztika és a szavak logikus kibontakozása között egyébként is azonnal különbséget tud tenni.

Az előadóképesség tehát megbecsülhetetlen hasznára van mindenkinek. A tanítónak meg egyenesen kenyere. Ez biztosítja elsősorban tanítása közvetlenségét,* viszont ennek fogyatékosága az oka sok sikertelenségének.

A jó előadásnak fiziológiai föltételei: az ép beszélszerv, a megfelelő hang és minden beszédhibától való mentesség. Lelki föltételei: az értelem és kedély frissesége, tartalmasság, intelligencia, önbizalom és kifejezőerő. Mindeme követelményeknek azonban oly szervesen kell összeforrniok és ezeken kívül még annyi egyéb vonás közrehatásával kell kiegészülniök, hogy a jó előadóképességet hűen jellemezni igazán nehéz feladat.

Annai bizonyos, hogy nem mindenkinek jutott egyenlő mértékben osztályrészeül; de az is való, hogy fejleszteni, folytatásait többé-kevésbé eltüntetni lehet.

A fiziológiai fogvatkozások javítása a gyógyítópédagógia körébe vág. A lelki föltételek biztosítása vagy fejlesztése részben tőlünk függ.

Az előadás szint és erőt csak akkor kap, ha tartalmas és üde lélekből fakad. Hatását fokozza, ha valamiféle cselekvés kíséri: rajz (táblai rajz), vagy a szemléltetés egyéb módja, kísérlet stb. A kellő hangulat megteremtése csak fogékony, tanult és a hallgatóság érzelmvilágához alkalmazkodni tudó lelkeknek sikerül. A

* L. *Barcsai Károly*: A tanítás közvetlensége. *Néptanítók Lapja*, 1950. 5—6. sz.

közvetlen hatás nyitja az előadó és a hallgató összehangolása. Ennek nyelvi föltételei: a tiszta kiejtés, jó hangsúly, természetes színezés, továbbá a világosság, szabatosság, eredetiség, szemléletesség, fordulatosság és a többi stílusbeli követelmény.

Legfőképen nyelvünk tisztaságára ügyeljünk. Erre már a kisdedkortól kezdve kell vigyáznia a családnak, környezetnek és később az iskolának. Nyelvünk értékes nemzeti sajátosságokat őriz, benne sok ősi erő rejlik. Ezeknek a kibontakozását nem szabad idegen nyelvek korai tanításával megnehezíteni. A nyelv tisztaságának, zamatának megőrzése a magyaros gondolkodásmódnak, a világos és hatásos előadásnak föltétele.

A nyelvtisztaság iránti érzék azonban ne csábítson szertelenségre. Aki ezen a téren a kákán is folyton csomót keres, nem anynyira a nyelvet tisztogatja, mint inkább unos-untalan a gondolatok szabad mozgását, lendületességét akadályozza.

Szókinszünket úgy gyarapíthatjuk, formaérzékünket és kifejezőerőnket úgy fejleszthetjük, ha minél több jó előadást hallgatunk meg, a nép nyelvét tanulmányozzuk és nagy írók munkáit olvasgatjuk. Az így nyert hatásokat aztán a gyakorlatban iparkodunk értékesíteni.

Az előadóképesség fejlesztése a tanítókézésnek is egyik legfontosabb feladata. Ezen a téren nekünk, tanároknak kell jó példával előljárnunk. A tanár lelkének minden értékes tartalma a szó közvetítésével lesz tanítványainak közös kincsévé és továbbépítő erőforrásává. Azért a tanár könnyed, világos és érdekes tanításával adjon mintát tanítványainak a jó előadásra. Viszont tőlük is kívánja meg, hogy mindig értelmesen, szabatosan és — ha kell — hatásosan számoljanak be leckéikről.

A beszéd kifejezőerejére kivétel nélkül minden tárgy körében szükség van. A jó előadás fontossága még a leggyakorlatibb ismeretek és ügyességek elsajátításánál is nyilvánvaló. Ezért az előadóképesség fejlesztése minden tanár feladata, bár kétségtelen, hogy a főkép a magyar nyelvi és történelmi tárgyak, valamint a gyakorlati tanítás körében kínálkozik a legtöbb alkalom az élőszó gyakorlására.

Az előadóképesség fejlesztése nagy türelmet kíván. A növendék kifejezésbeli botlásait mindig tapintatosan helyesbítsük; serkentsük őt önálló előadásra, ezirányú próbálkozásai alkalmával pedig bátorítsuk és önbizalmát erősítsük. Ezt főképp azzal érjük el, ha sikerekhez juttatjuk.

Értessük meg vele, hogy előadóképességének fejlődését akadályozza, ha csak szemmel tanul és nem kísérli meg az elsajátított ismereteket szóval is elmondani. Ha a szószerinti tanulást a kötött forma vagy más szempont nem kívánja, ne tapadjon a könyv szavaihoz, hanem az értelemre és a maga kifejezőerejére támaszkodjék.

Az önkézés terén a nyilvános erőpróbák, szereplések (előadások, bírálatok, vitatkozások stb.) nagyon hozzájárulnak az előadóképesség fejlődéséhez. Adjunk alkalmat a gondolatok ha-

maros rendbeszedésére és előadására is, de csak akkor, ha a növendék a kellő ismeretanyaggal tisztában van, s ha gondolatainak rendezésére némi időt is engedélyeztünk. A pongyola, rendszeretlen rögtönzés ugyanis a gondolkodás fegyelmezettségének rovására esik és könnyen szövszátárkodásra vezet.

A szaggatott, nehézkes előadásnak igen sokszor az értelmetlen, hibás tanulás az oka. Növendékeink a lélektanban tanulnak ugyan a helyes tanulás módjáról, de ezirányú elméleti ismereteiket állandó gyakorlati útmutatással kell kiegészítenünk.

Az elmondottakból kitűnik, hogy az előadóképesség fejlesztésével megbecsülhetetlen kincset adunk növendékeinknek útravalóul. Azzal, hogy figyelmüket nyelvünk megszemeélyesítő, életre-keltő („a kancsó füle”, „a hegység gerince” stb.) természetére irányítjuk, a gyermek lelkéhez símuló, szemléletes beszédre szoktatjuk őket. Ezzel pedig alkotó képzeletüket neveljük s változatos, újszerű gondolatmegjelenítésre képesítjük. A magyar szólamódok, jellemző kifejezések megkedveltetésével nemzeti gondolkodásmódjukat erősítjük. A tömör, világos és értelmes előadás megkínálásával logikus rendet teremtünk ismereteik között, áttekintésre és a rokon ismereteknek kapcsolására készítjük őket. Meleghangú, hatásos előadásra való szoktatással érzelmekeltő és akaratindító erőt öntünk beléjük. Végül kifejezőerejüket egyéb külső követelmények szem előtt tartásával is növeljük. Így arra képesítjük, hogy a hang erejével és színezésével is tudjanak hangulatot festeni és képesek legyenek megkülönböztetni a dolog velejét a kevésbé fontos részeketől; a formát pedig mindig az értelmi és érzelmi kívánalmakhoz tudják alkalmazni. Ily módon aztán elérhetjük, hogy növendékeink előadása természetes, logikus és rendszeres legyen; kifejezőerejüket a szemléletességben, fordulatosságban és magyaros közvetlenségben találják meg; lelki szárnyaik a fantázia és a megértő szív legyenek. *Barcsai Károly.*

EGYESÜLETI ÉLET.

I. Taggyűlés. A Tanítóképző-Intézeti Tanárok Országos Egyesülete 1930. december 18-án, 20 tag jelenlétében, taggyűlést tartott, melyen *Fekete József* tanítóképző-intézeti tanár, népművelési előadó tartott előadást a népművelés és a tanítóképzés kapcsolatáról. Előadásában képet adott a népművelés mai helyzetének történelmi kialakulásáról; megállapította a magyar népművelés magas nivóját; megemlékezett a tanítóképző tanárságnak a népművelésben eddig kifejtett munkálkodásáról, szólt a tanítóképzőknek ezirányú kötelességéről, válaszolt az egyes képzők népművelési szerepét és annak fontosságát s végeredményben indítványozta, hogy mondja ki a *TITOE*, hogy a népművelés ügyével behatóan akar foglalkozni és ezért fel fogja kérni az összes tanítóképzők tanári testületeit, hogy azok egy külön tanári gyűlésen ezzel a kérdéssel foglalkozzanak és a határozatokat az elnöknek küldjék be. Az anyag összegyűjtve és feldolgozva a jövő évi közgyűlés egyik fontos tárgyát képezze, hogy azon a tanítóképző tanárság egyetemének álláspontja szögeztessék

le. Addig is kéressenek fel az egyes tanárok, hogy a népművelési eszme szellemében oktattassék és neveltessék az ifjúság.

A hozzászólások során *Woyciechowska* Lajos Mária tudtul adja, hogy erre a kérdésre vonatkozólag egyes intézetek már nyilatkoztak és az az irattárban van. Szerinte a népművelődési munka a nép nemtörődöm-sége miatt nem fejlődhet. *Frank* Antal szerint helyes a képzők becsato-lása, a leendő tanítót helyes magyar népismére is kellene tanítani.

Dr. Becker Vendel a népművelési előadók minéműségéről szól és hangoztatja a leventék bekapcsolását. *Nagy* Ferenc szintén az előadók képességeinek fontosságáról szól. *Pároy* Endre teljes mértékben átérzi ugyan a népművelés óriási horderejét, azonban nekünk elsősorban a nép-iskolának kell tanítókat nevelnünk. Érvényben lévő tantervünk nem is említi a növendékeknek népművelési munkásságra való képzését. Ha pedig pótlólag be vesszük, ez szinte megbírhataltan túlterhelést jelentene. Elismeri, hogy a népművelés végzésére tényleg a tanító lenne a legmeg-felelőbb, de akkor a kiválasztottak — külön képzést nyerve — csak a *felnöttek népművelésével* foglalkoznak. A népművelés nagyfontosságú munkaköre feltétlenül megkívánja a külön embert. A két munkakört — valamelyik károsodása nélkül — egy ember jól be nem töltheti. Szeretné már, ha uralomra jutna az a felfogás, hogy a tanítói foglalkozás is oly nehéz, oly nap-nap melletti előkészületet és folytonos továbbképzést követel, mely „egész“, maradéknélküli embert kíván. Ma még mindig úgy tekintik a népiskolai munkát, amely mellett egy csomó mellékfoglalkozás is könnyen elvégezhető, pedig sokszor ezek szülik, hogy a tanítók nem érnek rá a továbbképzésre s nem készülhetnek el tanításaikra kellő alapossággal. *Fekete* József viszonzválaszában a tanítósnak a népműve-lésbe való, az eddiginél intenzívebb bekapcsolását keresztülvihetőnek tartja.

A taggyűlés kimondja, hogy a népművelés kialakítása nem a leg-ontosabb feladata a tanítóképzőnek, azonban a kérdéssel foglalkozni fog. A kérdés közgyűlésen való tárgyalásának eldöntését a választmányra bízza.

II. Választmányi ülés. A Tanítóképző-Intézeti Tanárok Országos Egyesülete 1930. december 19.-én a budapesti VII. ker. áll. tanítónőkép-zőben választmányi ülést tartott. *Pároy* Endre elnöklete alatt jelen voltak: *Tabódy* Ida, *Sarudy* Ottó, *Jaloveczky* Péter, *Móczár* Miklós, *Roda* Mária, *Sebestyén* Erzsébet, *Szontagh* Katalin, *Jaloveczky* Péterné, *Schön* István, *Eber* Rezső, *Haitsch* Ella, *Litkey* Péter, *Váczy* Ferenc, *dr. Becker* Vendel, *W. Lajos* Mária dr., *Pócza* József, *dr. Harmos* Sándor, *dr. Szemere* Samu és *Mihalik* József.

1. Elnök üdvözli a megjelenteket, az ülést megnyitja és megállapít-tatja a határozatképességet.

2. Elnök bejelenti, hogy a múlt választmányi ülés tárgysorozatátárol lemaradt egyes gyakorlóiskolai tanítók által beadott memorandum tár-gyalása. A tárgyalás sima menetének biztosítására előadóul felkérte *Schön* István tagtársat, aki ismertetni fogja a memorandumot és arra vonat-kózálag javaslattal is fog előállni. — *Schön* István előadó ismerteti a me-morandum kettős kérelmét: a) a már legalább 5 éve működő gyak. isk. tanítók neveztesse ki gyak. isk. tanárokká és b) a gyak. isk. tanítók státusának 5—6 tagja előtt nyitassék meg a VI. fizetési osztály. Azután ismerteti az első kérelem megokolását. A memorandumban foglalt kére-lemmel szemben nem kívánja a tanári címet. Gyakorlati okokból azért nem, mert a tanári cím ma főiskolai végzettséget és képesítést jelent és nem munkakört. A tanári címet a tanárvizsgáló bizottságok adják. Éppen ezért a tanári címért megindítandó küzdelmet ma éppen olyan meddőnek

tartja, mint amilyen meddő volt az a múltban. Elvi okokból sem kívánja a tanári címet, kifejezésre juttatni kívánván azt, hogy a leendő tanítónak a nevelés-tanítás művészetébe való bevezetésénél verbeli tanítónak is közre kell működnie. A memorandum aláíróival a legteljesebb egyetértésben azonban kívánja, hogy a gyakorló iskolai tanító nagy értékét a mai-nál jobban elismerjék, nehéz és felelősséggel teljes munkáját jobban értékeljék. Kívánja, hogy a gyak. isk. tanítók a népiskoláknál működő tanítókat rangban, illetményekben megelőzzék. A tanítói rendnek is van hierarchiája: helyettes tanító, rendes tanító, vezető tanító, c. igazgató, szakfelügyelő. Javasolja, hogy mindaddig, amíg a rang és cím kérdését közmegnyugvásra megoldani nem sikerül, tegyen a választmány illetékes helyen olyan értelmű előterjesztést, hogy amikor a gyak. isk. tanító a VIII. fizetési osztályba előlép, neveztessek ki tanítóképző-intézetbe besztott népiskolai szakfelügyelővé (kerületi v. járási iskolalátogató). Az ő munkájának természete és fontossága, valamint felelőssége is igen közel áll a népiskolai szakfelügyelő felelősségéhez és munkaköréhez. Ezért szánám neki, bár iskolára nem ügyelne fel és erre ideje sem volna, a népiskolai szakfelügyelő rangját és illetményeit. Budapesten a népiskolai szakfelügyelők a legkiválóbb igazgatók sorából kerülnek ki. — A második kérelem megokolását ismertetve, kijelenti, hogy ezt a kérelmet teljes egészében elfogadja, sőt kiegészíti. Javasolja, hogy a választmány illetékes helyen kérelmezze a következőket: a) A gyak. isk. tanítók az anyagi ellátás terén mindenkor egyenlő elbánásban részesüljenek a polgári iskolai tanárokkal és éppen ezért a gyak. isk. tanítók státusának 5%-a előtt nyitassék meg a VI. fizetési osztály; b) Ama gyak. isk. tanítók, akik a VI. fizetési osztályba nem juthatnak be, ha már 9 évet eltöltöttek a VII. fizetési osztályban, három évenként 200—200 P. nyugdíjba is beszámítható működési pótlékot kapjanak; c) A gyak. isk. tanítók rendkívül nehéz, idegeket felőrlő és felelősséggel teljes munkájukra való tekintettel 35 évi szolgálat után, illetményeik 100%-ával vonulhasanak nyugalmába. — Azonban ilyenirányú kérelmek előterjesztését most nem tartja időszerűnek. Ezért indítványozza, hogy az elnökség a kérelmeket vegye nyilvántartásba és mihelyst az időt alkalmasnak látja, juttassa el azokat illetékes helyre az egyesületnek legmelegebb pártolásával.

A hozzászólások során Éber Rezső nem tartja helyesnek a tanári címért indított mozgalmat, mert arra nem lehet valakit kinevezni, hanem azt meg kell szerezni. Semmiesetre sem biztató a képzőkben az a tény, hogy a növendék látja, hogy már senki sem akar tanító lenni. Szerinte az lenne a legjobb, ha még a tanárokat is tanítóknak neveznék. Mindenesetre az intézeteken belüli esetleges súrlódásokat a cím elnyerése megszüntetné. — Dr. Becker Vendel elfogadja Schön javaslatát és tudtul adja, hogy az egyházmegyéknél a gyak. tanítók iskolalátogató címet kapnak és a tanítók továbbképzését is a kezükben tartják. Szerinte a pedagógiai szemináriumokat is ezek kezébe kellene adni. A kiérdemesült gyak. tanítókat régebben címzetes tanári kinevezésre terjesztették fel; ezt a megoldást ajánlja most is. — Páry Endre szerint a tanítóképzés legfőbb szerve és tengelye a gyakorló-iskola, tehát a gyak. tanítókat, mint elsőrangú embereket, feltétlenül ki kellene formailag is emelni a tanítóság soraiból. Mivel a gyak. isk. tanítóknak „minta“-tanítóknak kell lenniök, úgy érzi, hogy maga ez a minta szó lenne a legjobb, a legkitünőbb jelzője e kiváló munkásság elismerésének. Nagyon sajnálja azonban, hogy ez a szó gyakorlati alkalmazásra nem alkalmas s így címzésül nem használható. Ami a tanári címet illeti, azért nem nagyon tud lelkesedni, mert a tanár szó nem fokozása a tanító szónak s így éppen azt nem tudja kifejezni, amit vele ez esetben ki szeretnénk fejezni: a kiváló, a minta-

tanítót! Elismeri azonban, hogy ebben a címkországban szenvedő magyar világban nagyobb súlya van a tanári, mint a tanítói címnek s ebből a szemszögből nézve a memorandumot, meg is érti a gyak. isk. kollégák kívánságát. Mert ha már minden más foglalkozási ág a címzéseknek egész skáláját ki tudta termelni, miért éppen a tanári és a tanítói pálya munkásaival bánik a társadalom szűkkeblűen? A tanárt és a tanítót — még a legkiválóbbakat is — sűrű kíséri a tanári és a tanítói cím, holott a más pályákon működőket szinte 5 évenként új címekkel ambicionálják a további munkásságra. — *Sarudy Ottó* a tanári cím megadása mellett van, mert nem a képzettséget, de a munkakört kell vele honorálni. Hosszas vita után, többek véleményének elhangzása után *Váczy Ferenc* kifejti, hogy ő egyetlen címmel sincs megelégedve és a dolgot nem is látja kellőleg előkészítve. Javasolja, hogy a gyak. iskolai tanítótság kérdeztesse erre vonatkozólag meg, talán ők helyesebb megoldást fognak találni.

A vita eredményeül a választmány felkéri az elnökséget, hogy a gyak. iskolai tanítótságot az ügyre vonatkozólag körlevélben megkérdezze. A fizetésre, valamint a 35 évvel való nyugdíjbamenetelre vonatkozó indítványokat pedig egyhangúlag elfogadja. Elnök köszönetet mond *Schön István* előadónak szíves fáradozásáért.

3. Elnök bejelenti, hogy a Nyár-utca 7. szám alatt levő egyemeletes épületre eladási ajánlat érkezett hozzá s így felkérte az előző választmányi gyűlésen megválasztott „háztársárló bizottságot“ a ház megtekintésére. Mivel pedig a bizottság és egy szakértő mérnök véleménye szerint a ház terjedelmileg és vételár tekintetében is megvételre megfelelőnek látszott, az ügyet eldöntés végett a mai választmányi ülés elé terjeszti. Mielőtt azonban a döntés megtörténnék, tájékozódás céljából közli, hogy a ház vásárlás kérdésében több előkelő pénzügyi szaktekintély véleményét is kikérte, akiknek egybehangzó nézete szerint a mai gazdasági helyzetben felette kockázatos dolog házat hitelre vásárolni. A házbérek lefelé menő tendenciája, a lakbérfizetések bizonytalansága, a ki nem adható lakások szaporodása, a hitelezés nehéz feltételei, mind olyan jelenségek, amelyek a házvételt nem teszik ajánlatossá. Ezzel kapcsolatban ismerteti a „Ház-alap“ jelenlegi helyzetét, mely szerint csak 38.759-07 P. áll rendelkezésre. Ez összeg megfelelő ház vételére egyáltalában nem elegendő.

Váczy Ferenc, W. Lajos Mária, Mihalik József és elnök hozzászólásai után a választmány kimondja: a választmány a rendelkezésre álló ház-alapnak házvételbe való befektetését ezidő szerint nem tartja sem időszerűnek, sem szükségesnek. Mindaddig várakozó állápontra helyezkedik, amíg az alap oly összegre emelkedik, amelyből az egyesület lehetőleg minden anyagi megterheléstől mentes házvételt eszközölhet.

4. *Váczy Ferenc* indítványára a választmány felkéri az elnököt, hogy közlönyünkben ismertesse a házvétel kérdését és kérje fel az intézeteket az alaphoz való hozzájárulásra. *Móczár Miklós* indítványára a pénztáros felkérletett, hogy mindazon intézetekről, amelyek a hálalaphoz hozzájárulnak, a befizetett összeg feltüntetésével, közlönyünkben kimutatást tegyen közzé. *Eber Rezső* indítványára a főtítkár adatokat fog gyűjteni arra nézve, hogy hány vidéki tanár gyermeke venné igénybe a Tanárok Házát fővárosi tanulás céljából.

Elnök megköszönve a tagok megjelenését az ülést berekesztette.

III. Taggyűlés. A Tanítóképző-Intézeti Tanárok Országos Egyesületének 1931. évi január 19.-én, a bpesti I. ker. tanítóképzőben megtartott tagértekezlete a fővárosi és vidéki tagok élénk érdeklődése mellett folyt le. *Párvy Endre* elnök megnyitó szavaiban megemlékezik arról a minisztériumi intézkedésről, mely három fővárosi középiskolában kísérletképen

elrendelte a VII. osztályú fizika anyagának cselekedtető módszerrel való tanítását, melynek célja, hogy a tanuló jövőben már ne pusztán passzív szemlélője legyen a tanár kísérleteinek, hanem a maga próbálkozásai alapján állapítsa meg a megállapítható törvényeket. Alkalma volt ez eljárás eredményeit a megbízott fizikai tanárok jelentéseiből az Orsz. Közoktatási Tanács ülésén meghallgatni s mivel szó van arról, hogy e tanítási eljárás az összes középiskolákba bevezetetik, szükségesnek találta, hogy a kérdéssel egyesületünk is foglalkozzék. Büszkeséggel konstatálja, hogy a cselekedtető tanítási módszer nem ismeretlen fogalom a tanítóképző intézeti tanárság körében, mert e kérdéssel sokan már évekel ezelőtt nemcsak elméletileg, de gyakorlatilag is foglalkoztak. Mivel tudomása szerint a budapesti I. ker. tanítóképzőben a kémia és a fizika tanítása most is a cselekedtető módszer elvei alapján történik, felkérte nevezett intézet két lelkes munkását: *Jaloveczky Pétert* és *Éber Rezsőt*, hogy eljárásukat a mai taggyűlés keretében bemutatsni sziveskedjenek. Egyúttal bejelenti azt is, hogy felkérte *Fornwald József* budapesti reálgimnáziumi tanárt is, mint aki a cselekedtető módszernek a középiskolákba való bevezetésére megbízatást nyert, hogy legközelebbi taggyűlésünkön eljárását és tapasztalatait ismertetni sziveskedjék.

Ezután *Jaloveczky Péter* mutatta be a tanulók munkáján alapuló kémia tanítás menetét. Bevezetésül szólott a régi tanítási módszerről, a szemléltetés hiányairól. Felsorolja a dolgoztató módszer előnyeit és hibáit; kifejti, hogy ez a tanárra nézve hatalmas munkátöbbletet jelent; kimutatja, hogy sokkal több anyagi kell az efajta tanításhoz; a tantervi anyagot csökkenteni kell, stb. Ő az osztályokat csoportokba osztja, a növendékek páronként mind végzik a kísérleteket és megállapítják az eredményt. Bemutat egy pár olcsón beszerezhető eszközzel végezhető kísérletet.

Éber Rezső előadásában felsorolja azon tanítóképző tanárokat, akik ezzel a kérdéssel már foglalkoztak. A fizikai gyakorlatoknál azt tartja legjobbnak, ha minden tanuló egyforma kísérletet egyszerre végez. Ha ez nem lehetséges, akkor mindeniket el kell végeznie, de nem egyszerre. Ezt esetleg csoportban kell intézni, mikor is mindenki vezérlapot kapjon, a tanár pedig meggyőződik, ellenőriz, segít. A kísérletek lehetőleg közhasznú tárggyal történjenek; legyenek olyan szabadkézi kísérletek is, melyeket maga a növendék végez; készítsen kísérleti eszközöket maga a növendék s csak legutolsó esetben forduljunk vásárolt eszközökhöz. Bemutat különböző egyszerűbb kísérleti eszközöt, univerzális állványt 3 típusban. Főleg arra kell szoktatni véleménye szerint a növendékeket, hogy a kísérletek nemcsak egy leírt módon végezhetőek el, hanem többféleképen is. Ő a III. osztályban, amit lehet, közös kísérlettel végez, a IV. osztályban a gyakorlati órán irányelvnek veszi a népiskolai kísérleteket és amit lehet, közösen végeznek. Nála minden növendéknek meg kell tanulnia vetíteni, továbbá minden IV-ed éves egy kissé komplikáltabb népiskolai szemléltető eszközt állít elő csinos formában.

Mihalik József kijelenti, hogy a cselekvő oktatás bevezetésének kérdése a tanítóképzők tanárai előtt és az országos egyesület előtt nem új dolog, hiszen sokan, többek között ő is, már 1910-ben, majd hadifogsága után 1921-ben tartott erről előadást, minek eredménye volt, hogy egy tankönyv megírására kéretett fel. A könyv hamarosan el is fogyott. A szándék tehát a cselekvő tanításhoz meg lett volna, de hiába volt a tanárok igénykezete, mert a Közoktatási Tanács ez elől a gondolat elől akkor elzárkózott (legalább is úgy informálódttunk) és így úgy a tankönyvnek, mint a tanításnak is a külön gyakorlati órákra kellett bázírozódnia. A

fizikai gyakorlatokat is úgy gondoltuk el, hogy a képzői anyaggal kapcsolatban végeztetnek azok, tehát ez a legideálisabb cselekvő oktatás lett volna, de itt is csak külön fizikai gyakorlati órákat és azokat is csak a IV. osztályban engedélyezték. Ily körülmények között a tanárok egy része a dolgot abbahagyta, csakis itt-ott, egyéni vállalkozásként folyt a cselekedve oktatás egyes igazgatók helyes érzékének köszönhetően. Ő például Cinkotán szinte 8 éven át ezzel a módszerrel tanította a fizikát és mondhatja, hogy az anyagot nem is igen kellett csökkenteni s növendékei élvezték az órákat, ismereteik alaposabbak lettek és remek kísérletező készséggel kerültek ki az életbe. A módszert helyesnek tartja, csak az lenne a kívánsága, hogy a tanítóképzőkre való ilyen tanítás bevezetésének és kialakításának munkáját bízzák rá a képzői tanárságra s akkor egy év alatt oly gyönyörű rendszer és módszer fog kialakulni, hogy tanulhatnak majd belőle azok, akik ezt a dolgot csak most vélik feltalálni. — Nagy Ferenc ajánlja, hogy hallgassuk meg a középiskolai előadót s utána ő is hallgassa meg a mi előadóinkat. *Jaloveczky* szerint ez a módszer minálunk nemcsak a reáltárgyaknál van meg, hanem bár nem intézményesen, előfordul az irodalomtörténet, földrajz, gazdaságtan és matematika tanításánál is.

Párvy köszöni az előadásokat és a hozzászólásokat; a körülményektől teszi függővé, hogy egyesületünk ezzel a kérdéssel minő formában fog foglalkozni. De hogy ezzel okvetlen foglalkozunk kell, azt hangsúlyozza, mely véleménnyel az egész taggyűlés egyetértett.

IV. Taggyűlés. Országos egyesületünk folyó év február 25-án taggyűlést tartott a Markó-utcai Berzsenyi Dániel-reálgymnáziumban, melynek célja volt, hogy *Fornvald* József reálgymnáziumi tanár, szakfelügyelő előadását a gimnázium cselekedtetve oktató fizikai tanításáról meghallgassa.

Párvy Endre elnök pár meleg szóval üdvözölte az előadót és a megjelenteket és kifejtette a jelen előadásnak okát és célját, amely az, hogy a mostanában oly sokat hangoztatott cselekedtetve oktatásnak a gimnáziumban való állapotáról hű képet kapjunk.

Fornvald J. kifejti, hogy előadásai hogyan folynak le. Ennek a már 30 éves problémának történeti kialakulását röviden ismerteti és megállapítja, hogy ez a tanítási mód Amerikából jött Angliába; nálunk önállóan is fellépett, újabban német hatásra és mintára gyorsan terjed. Megemlíti a hazai úttörőket. Áttérve a gyakorlatok ismertetésére, azok tárgyalása közben előadja a következőket. A heti 4 órából 3 elméleti, 1 gyakorlati óra. A gyakorlatokon lehetőleg mellőzi a kvalitatív kísérleteket. A kísérletezéssel nem a tanítandó tantervi anyag elvégzése a tulajdonképeni cél, hanem tevékenykedés, okoskodás, igazolás, ellenőrzés, probléma-megoldás, szóval cselekvő ember kialakítása. A tanulók a készülékeket összeállítva kapják kézhez, a készülékeket nem maguk állítják elő. Minden óra 3 részből áll: előzetes megbeszélés (10—15 perc); a tanuló munkája (20—25 perc) és a megbeszélés, melynek különösen számítási (írásbeli) része a tanuló otthoni munkájává is válhat. A növendékek minden feladatot probléma-alakban kapnak meg. A számítások könnyítésére megtanítja a logarléc használatát. A munkanapokat kénytelen meghatározott napokra rögzíteni, bár ezt nem tartja helyesnek. A nagy létszám miatt az osztályt csoportokra kell osztani. A kísérleteket és a számításokat a növendékeknek le is kell tisztáznia, de erre a tanár kalkulust nem ad. Sokszor oly feladatot végeznek, mellyel előkészíti egy törvény megtanulását. Bár az általános irányzat az, hogy a deduktív jellegű dolgokat el kell hagyni, ő felvett pár alkalmazó feladatot is.

Taglalva egy pár feladat feldolgozási módját, mérő- és kísérleti eszközöket mutat be. Előadását befejezve felszólítja a képzői szaktanárokat, hogy a közös pedagógiai célok elérése végett csatlakozzanak a középiskolai tanárok egyesületének természettudományi szakcsoportjához.

Párvy Endre elnök a taggyűlés nevében köszönetet mond az előadónak, kiemelve az előadás érdekes és értékes voltát. Kérdésére válaszolva az előadó kimutatja, hogy az efajta módszerrel való tanítás a mostani tananyagnak csökkentését vonja maga után. Ezen segíthetni részben azzal, hogy a III. oszt. anyagát rövidebbre kell fogni, részben azzal, hogy mindent, aminek se tudományos, se elvi, sem praktikus haszna nincs, el kell hagyni (pld. az 5-féle légszivattyú ismertetését). Tapasztalata, hogy a növendékek igen kedvelik az efajta gyakorlati órákat.

Mihalik József örömet fejezi ki a felett, hogy ezt a tanulságos előadást meghallgathatta, mert ezáltal világos képet kapott arról, hogy a középiskolában ezzel a módszerrel a fizika tanítása értékesen és észszerűen halad. De egyuttal, mint aki a kérdéssel már régen foglalkozik, megállapítja, hogy a tanítóképzőkben, tekintve azok különleges célját, nem lenne helyes a fizika egészen ilyen módon való tanítása, mert az nem lenne az a cselekedtetve való oktatás, amit ő és a képzői tanárság elgondol. A bemutatott gyakorlatokhoz hasonlóan a képzőkben is már régen folynak fizikai gyakorlatok, sőt ő és pár társa (*Csaplár A., Móczár M., Jaloveczky Péter, Bertha Mária, Éber R., Roda M., Riez Janka* stb.) évek óta nemcsak a fizikánál, de a biológiánál is a megfigyeléseket, kísérleteket és gyakorlatokat az elméleti anyaggal együtt végzik és így a törvényeket a tanulók cselekedtetve sajátítják el. A tanítóképzők célja a fizikánál is nemcsak az, hogy a növendékek a tananyagot elsajátítsák, hanem a tanárnak minden tanításnál mintát kell adni arra, hogy a leendő tanítók az érintett anyagot majd miképpen tanítsák; erre pedig a bemutatott mód nem vezet. A tanítóképzőkben a fizika tantervi anyaga alapjának a népiskolai anyagnak kell lennie, amelyet a tanár cselekedtetve feldolgoztat és ezt egészíti ki azután azokkal a részekkel, melyeket a tanítónak, mint intelligens embernek és népművelőnek tudnia kell. Minden egyes óra a tanítóképzőkben cselekedtető legyen.

Fornwald J. szintén teljesen cselekedtetve szeretne tanítani, de az akadályozó körülmények miatt kénytelen volt kompromisszumba menni és azért tanít így. *Balázs* Béla főigazgató kérdésére kijelenti, hogy ezzel a módszerrel tanítva a mai szertári felszerelések nem elegendők és sokkal több anyagot követelő felszerelésre van szükség.

Barabásné Ribiczey Erzsébet megjegyzi, hogy ő saját fiánál tapasztalta, hogy a fizikának a bemutatott módon való tanítása a növendékekkel nagyon megkedvelteti a tárgyat.

Párvy Endre elnök köszönetet mond az előadónak és a hozzászólóknak. Kifejti, hogy a cselekedtetve oktatás végtelenül fontos, mert az ilyen oktatásnak célja az is, hogy a növendékek lelkében cselekvőkedvet fasszon, azaz aktív magyarokat termeljen. A tanítóképző tanárok ezirányú elgondolását *Mihalik* J. vázolta, melyhez azt teszi hozzá, hogy egyesületünk a kérdést nem ejti el, hanem azt intenzíve tárgyalni fogja.

Mihalik József, titkár.

Kimutatás az egyes intézetek befizetéseiről a Tanárok Háza alapjára.*

Sorszám	I n t é z e t			A z						Összesen
				1925—1926	1926—1927	1927—1928	1928—1929	1929—1930	1930—1931	
				iskolai években fizetett pengőben						
1	Baja	áll.	ttóképző	283·60	364·—	392·—	388·—	384·—	382·—	2.193·60
2	Budapest	I. ker. áll.	„	284·—	376·80	386·—	398·—	424·—	395·—	2.266·80
3	Budapest	II. „ „	tnőképző	400·—	496·—	564·—	518·—	540·—	542·—	3.060·—
4	Budapest	VII. „ „	„	486·—	422·—	492·—	662·—	748·—	782·—	3.592·—
5	Budapest	VII. „ „	óvónőképző	134·—	178·—	204·—	204·—	272·—	286·—	1.278·—
6	Cinkota	„ „	tnőképző	292·—	314·—	326·—	336·—	332·—	346·—	1.946·—
7	Csurgó	„ „	ttóképző	228·—	260·—	312·—	322·—	334·—	318·—	1.774·—
8	Győr	„ „	tnőképző	296·—	314·—	320·—	346·—	370·—	326·80	1.972·80
9	Hodmezővásárhely	„ „	óvónőképző	106·—	124·—	166·—	158·12	142·12		696·24
10	Jászberény	„ „	ttóképző	128·—	162·—	206·—	230·—	262·—	360·—	1.348·—
11	Kiskunfélegyháza	„ „	„	296·—	294·—	310·—	318·—	352·—	368·—	1.938·—
12	Kőszeg	„ „	„		90·—	156·—	224·—	284·—	344·—	1.098·—
13	Nyiregyháza	„ „	„	264·—	296·—	316·—	332·—	308·—	308·—	1.824·—
14	Pápa	„ „	„	268·—	332·80	387·—	392·—	374·—	372·—	2.125·80
15	Sárospatak	ref.	„	258·56	311·28	340·70	346·85	341·—	340·—	1.938·39
16	Győr	róm. kath.	„					414·—	230·—	644·—
17	Szeged	„ „	„	54+40				100·—	194·—	194·—
18	Veszprém	„ „	tnőképző				30·—	30·—	35·—	95·—
19	Kecskemét	ref.	„			179·—	192·—	400·—		771·—
20	Nagykőrös	„ „	ttóképző		327·60	361·20	385·40	455·40	511·40	2.041·—
21	Sopron	evang.	„	158·—	192·—	238·—	259·—	269·—	276·—	1.392·—
22	Szarvas	„ „	tnőképző		198·—					198·—
23	Miskolc	izr.	„					75·50		75·50
			Összesen	3.976·16	5.052·48	5.655·90	6.041·37	7.111·02	6.625·20	34.462·13

* A Kimutatás 1931. febr. 10.-én van lezárva.

IRODALOM.

Nagy L. József: *Bevezetés a demonstrációs fizika-tanításba.* Budapest, 1950. — Németh József könyvkiadóvállalata, I. Horthy Miklós-út. Ára 15 P.)

Nagy L. József kegyesrendi tanár nevével az újabb kísérleti fizikai irodalomban gyakran találkozunk. Írásait világosság és gyakorlatiasság jellemzik. Ezek jellemzik ezt a könyvét is, melynek megírásához az impulzust egyrészt az új középiskolai tantervnek a fizikai kísérletekre vonatkozó utasítása, másrészt a középiskolai tanárok számára az 1928. év nyarán tartott fizikai tanfolyam adta meg. E sorok írója, a tanfolyam vezetőségének szívésségéből, végighallgatta a tanfolyamon tartott előadásokat és élvezte a szerző ügyes, jellemző és sikeres kísérleteit, melyek iránt a tanfolyamon általában rendkívüli érdeklődés nyilvánult meg. A kísérletek egy részét már régebből, az 1919. év tavaszán a budapesti kegyesrendi gimnáziumban tartott demonstrációból is ismertem. Örömmel olvastam hát végig könyvalakban megjelent előadásait.

Könyve több mint fizikai kísérletek gyűjteménye: módszeres útmutatás a kísérleti fizika tanításához. Kezdi a tantermek, a laboratórium, a szertárak berendezésén, felszerelésén. Hasznos tanácsokat ad a műhelyi munkák végzéséhez. A fizika egyes fejezeteihez bőséges kísérleti anyagot nyújt, de seholsem elégszik meg a kísérlet kvalitatív és kvantitatív tárgyalásával, mindenütt értékes módszeres utasításokat is ad. A kísérletek között sok az eredeti, legtöbbször azonban a legjelesebb német kísérleti fizikusok előírásai szerint végzi el a szerző. Itt talán kifogásolható lenne, hogy az irodalom felsorolása is csak a német irodalmat ismerteti, ezt is csak részben és figyelmen kívül hagyja a szintén gazdag francia, angol és olasz irodalmat. Az tény, hogy a felsoroltak a német irodalom legjelentősebb képviselői.

A fizika tanításánál használható könyv lesz Nagy L. József könyve. Az új középiskolai tanterv anyagához alkalmazkodik, de ezt az anyagot úgy dolgozza fel, hogy minél minimálisabb legyen a kísérletileg nem igazolt törvények és következtetések száma. Az utolsó évtizedek alatt talán egy tárgy tanításának módszere sem vált céltudatosabbá, mint éppen a fizikáé, mely, a változatlanul megmaradt alapkísérleteken kívül, szinte az egész fizika rendszerét elvégezhető kísérletekből és az azokból levonható törvényszerűségekből állítja össze. Nem pusztán a törvények tudása, hanem a kísérletek elvégzése és az azzal fejlődő ügyesség, észlelő tehetőség és a következtető képesség fejlesztése is hozzátartoznak a fizikatanítás céljához. És ebbe a munkába bele kell vonni a tanulókat. Ne legyenek csupán szemlélői a demonstrációknak, hanem részesei a kísérletek elvégzésének és az eredmények megállapításának. Ehhez azonban a tanár intenzív munkáján kívül olyan kísérletek szükségesek, melyek egyszerűségük mellett is tökéletesek és meggyőzőek. A fizika-tankönyvek leírják a kísérleteket, anélkül, hogy a tanár számára a kísérlet elvégzéséhez útmutatást adnának. Felhasználják a leírt kísérletek eredményét, de nem figyelmeztetnek az előfordulható hibákra vagy a kísérleti fogásokra. Nem hívják fel a figyelmet arra, hogy hol és hogyan kapcsolódhatnak be a tanulók a kísérletek végzésébe és az eredmények megállapításába. Nagy L. József könyve mindezekre felhívja a figyelmet.

Minden fizika-tanár jól használhatja akár középiskolában, akár tanító- és tanítónőképző-intézetben. Némely részében talán többet ad, mint amennyi a heti 2 órában elvégezhető, de a sokból mindig könnyű a szükségeset és leghatékonyabbat megállapítani. Egyebekben megfelel a könyv tartalma és a feldolgozás módja a mi tantervünk szellemének is. De a

bevezető részben elmondottak a pedagógusok figyelmére is *érdemesek*. Hú képét adják a fizikatanítás történeti fejlődésének és a legújabb didaktikai törekvéseknek. A fizikai gyakorlatok kérdését nem oldja meg a könyv, mert sem a középiskolákban, sem a tanítóképző-intézetekben nem elégedhetünk meg azzal, ha a fizikai gyakorlatokon a tanítási órán elvégzett kísérleteket ismétlik meg a növendékek. Ezekben alapulól, de önállóságot, észlelő és következtető képességet kívánó kísérletekre van általában szükség. Ehhez a tanítóképzőkben még a legegyszerűbb, elemi iskolai fizikai alapkísérletek végzésében való készség elérése járul. Ilyen könyvre is nagy szükség volna. Remélhető, hogy ha a tanítóképzők száma nem is engedi meg ilyen speciális fizikai gyakorlatok összeállítását és kiadását, most, az új középiskolai tanterv által előírt fizikai gyakorlatok a tanulók által elvégezhető rendszeres fizikai kísérletek összeállítását vonják maguk után, ami normálul szolgálhat a tanítóképzőkben is és nem lesz minden tanítóképzőintézeti tanár arra kényszerítve, hogy saját maga állapítsa meg és állítsa össze az elvégzendő kísérleteket. *Kiss József.*

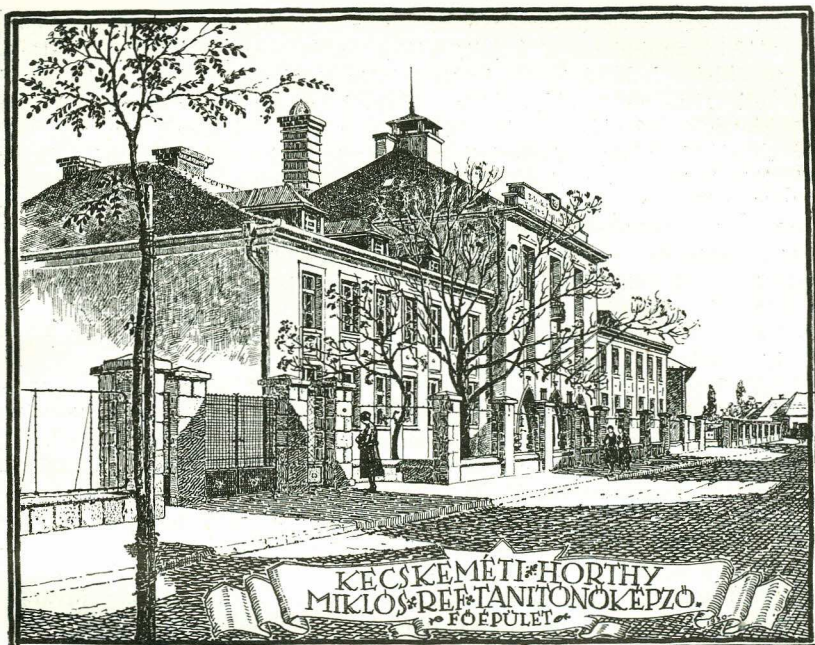
Dr. Ballenegger Róbert, Dr. Hoffmann Ernő, Dr. Kéz Andor, Dr. Loczka Alajos, Dr. Péch Aladár, Dr. Róna Zsigmond és Dr. Tass Antal: *Természettudományi ismeretek.* I. kötet. 1930. Kiadja: Békés vármegye közönsége. 240 lap. Ára 10 P 60 fillér.

Békés vármegye közönsége igen értékes művel gazdagította A Magyar Népművelés Könyvei című könyvsorozatot, amikor lelkes áldozatkészséggel kiadta a címben írt könyvet. Ennek, az iskolán kívüli népművelés döntő fontosságú munkáját szolgáló tartalmas könyvnek aligha lehetne szebb dekoruma, mint az, hogy az *Ajánlást* maga dr. gróf *Klebsberg* Kuno közölte, miniszter írta hozzá. „A kötelező népoktatásnál — írja többek között a kultuszminiszter — sokkal kényesebb dolog az iskolán kívüli népművelés, amelynek kényszer alig állítható a szolgáltatába, amely lényegében többnyire szabadoktatás. Itt a kényszert spontán lelkesedésnek kell pótolnia. Az iskolán kívüli népművelés ügye tehát azzal áll vagy esik, hogy bele tudjuk-e vinni a magyar tömegekbe az állandó művelődés szükségességének tudatát.

Az érdeklődés gyönyörű jelét láttam abban, hogy az államkormányon kívül különösen törvényhatóságaink, városaink felismerték az iskolán kívüli népművelésnek nagy horderejét oly korban, mikor a legfontosabb világnézeti kérdések is vitássá váltak. A pár évtizeddel ezelőtt még pangott önkormányzati szellem új életre keltését látom abban is, hogy A Magyar Népművelés Könyvei című könyvsorozat egy-egy kötetének kiadását egyes törvényhatóságaink magukra vállalták. Köszönet Békés vármegyének, hogy a Természettudományi Ismeretek könyvének megjelenését áldozatkészségével lehetővé tette.“

Dr. Daimel Sándor, Békés vármegye alispánja, aki a Természettudományi Ismeretek könyvéhez az Előszót írta, a munka célkitűzését a következőkben foglalja össze: „Békés vármegye törvényhatósága szívesen vállalkozott e vezérkönyv kiadására, hogy a természet élő könyvéhez eljuttathassa mindazokat, akik azt szeretik; egyben azonban azt is akarja e könyvvel, hogy a magyar nép az eddiginél több természettudományi ismerettel felszerelve, a gazdasági életben könnyebben érvényesülhessen s a maga anyagi boldogulását jobban tudja előmozdítani. E könyvben ezért csupán a népünket állandóan és közelebről érdeklő kérdéseket dolgoztattuk fel“.

A *Természettudományi ismeretek* könyvének első kötete általános természettudományi ismeretekkel foglalkozik és a következő fejezetekre tagolódik: *Vallás és természettudomány. A csillagos ég. A nap-*

A kecskeméti ref. tanítónőképző utcai homlokzata. — Szunnyoghy Farkas tollrajza után.

ról. *A levegő. Az időjárás. A táj színeiről. A föld anyaga, felépítése és a termőtalaj. A víz, és A víz földrajza.*

A *Vallás és természettudomány* című fejezetet Péch Aladár dr. írta. Érdekes fejtegetéseit annak a megállapításával kezdi, hogy az istenhívők és a tagadók nézetük igazolására egyaránt a természetre hivatkoznak. Majd rátér a természettudományos világnézet magyarázatára, amelyen az a gondolkodásmód értendő, amely a természetnek összes, az élők világában is tapasztalható jelenségeit a természettudományok törvényeivel akarja megmagyarázni, bizonyítani. Azután rendre megismerteti a természettudományos kutatásokat és módszereit, az anyag és a lélek küzdelmét, a Haeckel-féle világfelfogás alap gondolatait. Külön foglalkozik az ősnemződés tanával, a Lamarck- és Darwin-féle elméletekkel, továbbá a származás- és fejlődéstanra vonatkozó kutatások eredményeivel. Érinti röviden az Ostwald-elméletet is, amely szerint a lelki energia vegyi energiából keletkezik. A természettudományos világnézet szívár képét szembehelyezi a Teremtőbe vetett hiten alapuló világgéppel. Kimutatja, hogy a legnagyobb természettudósok, mint pl. Kopernikus, Kepler, Faraday, Volta, Ampère, Lavoisier, Linné, Lamarck, Darwin, Euler a nagy matematikus stb. stb. mind vallásosak és hívő emberek voltak. Határozott irányt mutató s különösen a népművelés szempontjából igen hasznos fejtegetéseit Apponyi szavaival zárja: „A természettudományok lefoglalása a hitetlenség javára a művelődéstörténetnek legvakmerőbb meghamisítása“.

A második és harmadik fejezet a csillagos éggel és a Nappal foglalkozik. Tass Antal dr., a két fejezet írója ezekben a részekben dió-

hájban összesűrítve úgyszólván az egész csillagászati anyagot felöleli. Bevezetésül az időmérés, a hét, hónap és év fogalmának kialakulásáról, továbbá a holdhó és napév hosszának meghatározásáról nyújt rövid történeti áttekintést. Majd az állatövi s egyéb csillagképek és csillagrendek vázolása után rátér a Föld alakjának és méreteinek meghatározására. Ismerteti az égitestek távolságának mérését, az égi szférákat, a geocentrikus, heliocentrikus világrendszert, a naprendszer főbb bolygóit az üstökösöket és hulló csillagokat. Foglalkozik továbbá a színképelemzéssel, a csillagok hőmérsékletével, a csillagok saját mozgásával, méreteivel, a csillagrendszerekkel, a Tejútjal és a csillagos ég szerkezetével is. Végre befejezésül néhány modern távcsövet is bemutat. A potsdami nagy reflektornak, a wilsonhegyi obszervatórium 150 cm-es tükkörteleszkópjának és a svábhegyi csillagvizsgáló nagy reflektorának a fotografiáját is közli.

A Napról szóló fejezet a Nap távolságának meghatározásáról, a Nap méretéről, tömegéről, felszíni tulajdonságairól, szerkezetéről, továbbá a Napról mint csillagról és energiaforrásról nyújt érdekes ismereteket. Tass Antal fejtegetéseit mindenütt népszerű formában adja és mondani-alóáját sok illusztrációval kíséri.

Loczka Alajos dr. szintén két cikket írt a könyvhöz, nevezetesen a levegőről és a vízről szóló fejezeteket. Az előbbiben a levegő fizikájával és kémiai összetételével foglalkozik. Részletesen ismerteti a levegő nyomását, a légnyomás változásait, a különböző légsúlymérőket, továbbá a mesterséges úton előidézett légnyomásváltozásoknak a gyakorlati alkalmazásait (légritkítók, légsűrítők). A cikket a levegő alkotórészeinek és a levegő cseppfolyósításának megismertetésével fejezi be.

A vízről szóló rész a következő fejezeteket tartalmazza: A víz előfordulása a természetben. A víz viselkedése hidegben és melegben. A vízgőz viselkedése. A víz körforgalma. A víz súlya. A víz viselkedése más anyagokkal és az elektromossággal szemben és a víz tisztítása. Loczka Alajos szintén könnyen érthető, népszerű modorban foglalja össze a levegőről és vízről szóló legfontosabb ismereteket s magyarázatait rajzokkal is kiegészíti.

A víz földrajzi szerepével külön fejezet foglalkozik. Ez a rész is igyekszik, amennyire azt a mintegy 40 lapra terjedő népszerű munka szűk keretei megengedik, a tárgykörbe vágó valamennyi fontosabb mozzanatot felölelni. Szerző itt a csapadék képződéséből indul ki s majd rendre tárgyalja a pára kicsapódását, a ciklónok keletkezését és szerepét, a csapadékok megoszlását, a lehullott csapadék további útját, amely rávezet a föld mélyén lévő vizekre, a földfelszínre bukkanó forrásokra és a vízfolyások keletkezésére. A folyók tárgyalásával kapcsolatban megismerjük az egyes szakaszjellegeket, a különböző területeken áthaladó folyók vízjárását és a szabályozásokat is. Végezetül az állóvizek keletkezéséről, életéről és haláláról szól a cikk, külön fejezeteket szentelve a szikesedés, mocsarasodás és láposodás jelenségeinek is. Különös érdeme a munkának, hogy mindenütt hazai példákra hivatkozik. Külön foglalkozik pl. a Duna és Tisza szabályozásával, vízjárásával stb. A könyvnek ezt az illusztrációkkal szintén ellátott igen tanulságos részét Kéz Andor dr. írta.

A Természettudományi ismereteknek az időjárásról szóló fejezete Róna Zsigmond dr. avatott kezű tollából került ki. Ez a cikk először is az időjárás megfigyelésének módjával, a meteorológiai elemekkel, a megfigyelő műszerekkel és használatával foglalkozik, majd egy meg lehetőségen részletes fejezet keretében Magyarország speciális éghajlatával ismertet meg bennünket. A munka legérdekesebb része az idő-

prognózisról szóló fejezet, amely a rádió útján naponta háromszor is leadott időjárás-jelölést tárja fel az olvasó előtt. Habár a meteorológia tudomány az utóbbi időben óriási fejlődést mutat, a meteorológiai intézetek még ma is csak ritka esetben tudnak 24 óránál hosszabb időre érvényes prognózist adni. A szöveget ebben a cikkben is több ábra és térkép tarkítja.

Igen érdekes része a könyvnek a táj színeiről szóló fejezet is, amely a légkör és a földfelszín fénytani jelenségeit tárgyalja. A szerző, Hoffmann Ernő dr. ennek a résznek az ismereteit a következő fejezetekben tárgyalja: A légköri fénytán tárgyköre. A szivárvány. A holdudvar és halo-jelenségek. A sarki fény. A légköri sugártörés. Délibáb. Az égboltozat kék színe. Levegőtávlat. Alkony, hajnal, esti szürkület. A táj uralkodó színe. A táj színei erős napsütésben és A napsugarak egyenes vonalú terjedése.

A könyv röviden megemlékezik a litoszféáról is. Ez a rész, amelyet A föld anyaga, felépítése és a termótalaj címen Ballenegger Róbert dr. írt, a szárazföldek és tengerek eloszlásával, a kőzetek keletkezésével, fajaival és csoportosításával, a kőületekkel, a málassal, a vulkanizmussal, a föld kérgének elmozdulásaival, továbbá a térszín kialakulásával és a termőfölddel foglalkozik. Ennek a fejezetnek, amely a többiekhez hasonlóan szintén nagyon érdekesen, könnyen érthető, népszerű formában tárja elő az ismereteket, a morfológiai részét kissé rövidnek találom. A fényjelenségekről és a föld szilárd kérgéről szóló fejezeteket is több érdekes ábra kíséri.

A Természettudományi ismeretek első kötetét, amint azt dr. Nevelős Gyulának, az iskolán kívüli népművelés lelkes vezetőjének és irányítójának Előszavából megtudjuk, rövidesen követni fogja a természet életjelenségeit tárgyaló második s a természeti erők alkalmazásával foglalkozó harmadik s esetleg negyedik kötet is. A Magyar Népművelés Könyveinek ezt a valóban tartalmas és értékes új hajtását — addig is, amíg a teljes sorozat elkészül — a legmelegebben ajánlom a kartársak szives figyelmébe.

Barabás Tibor.

Ferenczi István: Szabolcs vezér földje. Földrajzi olvasmányok a III. osztály beszéd- és értelemgyakorlatok anyagához. Nyíregyháza, 1930. Jóba Elek könyvnyomdája. 24 lap. Ára 70 fillér.

Az új népiskolai tanterv szerint a földrajz tanítása a beszéd- és értelemgyakorlatok keretében már az elemi iskola I. osztályában megkezdődik, de önálló tantárggyá csak a IV. osztályban válik. Az alsó három osztályban a földrajz tanítási anyaga tulajdonképpen a szülőföld, amely a legközvetlenebb környezetből kiindulva addig a határig terjed, ameddig a gyermekek közvetlen tapasztalata eljut. Ezen a fokon, amelyen tehát a tanulók úgyszólván valamennyi földrajzi ismeretüket közvetlen szemlélet útján sajátítják el s amely fokon földrajz-tankönyvekről természetesen még szó sem lehet, a szerzett ismeretek felélénkítésére, megrögzítésére és kibővítésére igen jó szolgálatot tesznek a helyi vonatkozásokat feldolgozó földrajzi olvasmányok. Az ilyen olvasmányok a mese szálain keresztül sokkal közelebb hozzák a gyermek lelkéhez a földrajzi igazságokat, amelyek költői elem nélkül könnyen rideg, unalmas adathalmazakká válhatnak.

Ilyen, a III. osztály beszéd- és értelemgyakorlatához készített földrajzi olvasmányokat tartalmaz Ferenczi Istvánnak munkája is. A szerző ebben a könyvecskében kizárólag a szabolcsi vonatkozású földrajzi adatokat dolgozta fel. Olyan olvasókönyv szerkesztése, amely az egész ország valamennyi vidékének helyi vonatkozását magában fog-

lalná, már nagy terjedelméért és magas áráért sem volna megoldható. Annál jobban megfelelnek a célnak az ilyen, csak egyes szűkebb tájegységek geográfiai adatait tartalmazó füzetecskék, amelyekhez a tanulók is olcsó pénzért hozzájuthatnak.

Ferenzi István színes, hangulatos olvasmányokban foglalja össze a szülőföldismeret szempontjából fontosnak és érdekesnek vélt szabolcsi helyi vonatkozásokat. Az anyag összeválogatása és feldolgozása kitünő pedagógiai érzékről tanuskodik. Az olvasmányok stílusa könnyed, magyaros, meseszövése érdeklődést keltő. A könyv csinos és ízléses kiállítása a nyíregyházi Jóba-nyomda munkáját dicséri.

A könyvecske a következő olvasmányokat tartalmazza: A szabolcsi földvár. A Nyírség. A Tisza. Szóke Tisza... (Vers.) Szabolcsi csillagok. Bessenyei György. Benczur Gyula. Doktor Jósza András. A Nyírség jóhírének hordozója. Virágok városa. Nyírbátor. Nyírvárda. Hogyan lesz egy tollhibából erdő? Az Inségdomb. A nyíregyházi Kossuthszobor, meg a kis inas. Csonkamagyarország (vers). A könyvet a magyar Hiszekegy zárja be.

Az értékes kis munkát, mint útmutatást arra, hogy miképpen kell a szülőföldismeret anyagát olvasmányok alakjában feldolgozni az elemi népiskolák számára, melegen ajánlom a kartársak figyelmébe. Megrendelhető a szerzőnél Nyíregyházán.

Barabás Tibor.

Barcsai Károly és Barcsai József: *A természeti és gazdasági ismeretek tanításának történeti fejlődése. A vegytan és természettan tanítása. — A természetrajz, gazdaságtan és háztartástan tanítása. Az egészségtan tanítása. — A rajzolás tanítása.* (Népiskolai Módszertani Közlemények. IX., X. és XI. füzetek.) Szerzők kiadása. Baja—Győr, 1950.

Jóllehet lapunk januári száma már ismerteti e módszertani közlemény-sorozat természeti és gazdasági ismereteket tárgyaló első füzetét (IX.), mégis szükségesnek tartjuk az egész természeti és gazdasági ismereteknek mint egységes, a természetre vonatkozó ismeret- és gyakorlat-anyagának összefoglaló áttekintését.

Az ismeretanyag tanítás-történetének úttörő és alapos munkája bizonyítja a szerző azon helyes meggyőződését, hogy ez az ismeret-csoport a nép életére nézve egységes egészet alkot, a természet egységét, amelyet csak a feldolgozó és rendező tudomány csoportosított hat tudomány ággá. A természetrajz, gazdaságtan, háztartástan, természettan, vegytan, egészségtan ennek a természeti és életegységnek csak más-más arcát mutatják a rendező tudomány osztályozója felé, de gyökerükben egységes egészet alkotnak s ilyen differenciálatlan élettelenségükben látja őket a tudomány skatulyázásától ment egyszerű nép szeme és lelke is. Teljesen jogos és értékes felismerés tehát, hogy az új Tanterv a természeti és gazdasági ismereteket a népiskolában — a magasabb iskoláktól eltérően — szerves, a természet és az élet egységében kívánja taníttatni.

Ez a helyes és logikus felfogás érteti meg, hogy a szerző a történeti rész feldolgozása alkalmával egységes egészbe fogta össze a fejlődés egyes szálait. Tömör és gondos tárgyalása a kiemelkedő módszeres törekvések és eredményeket megfelelően méltatja, valamint a magyar vonatkozásokat is nagyobb nyomatékkal hangsúlyozza. Természetes, hogy elsősorban a népiskolai tanítás fejlődéstörténetének nyomozása volt a szerző feladata s ami ezzel a legfőbb céllal kapcsolatba nem volt hozható, azt a rendelkezésre álló szűk keretek miatt is, mellőznie kellett. Magának a természeti és gazdasági ismeretkörnek tudományos fejlődése és iskolai tanítási anyagul való felhasználása is csak megalapozó kép gyanánt szerepel s annak

részletes nyomozása túlmessze vezetne a népiskolai módszer kialakulásának fő céljától. Így is — neveléstörténeti tanulmányok előtt a IV. éven — adatgazdagnak tűnik fel.

A tantervi *célok* részletes vizsgálata s a bennük lefektetett értékek jelentőségének tudatosítása igazán értékes. Így is az a gyenge oldala képzésünknek, hogy tanítóink jó része csak szűkebb körű részletanyagokat lát, de a távolabbi célok meglátására s a napi részletmunkáknak megszabebbnéző s egységes egészé összefutó tudatosabb értékelésére, nemcsak részlet, hanem egész átlátására kell nevelnünk.

A tantervi *anyagot* is ebből a látószögből kell értékelnünk. A célkitűzésben feltüntetett értékeket hogyan szolgálhatjuk a felsorolt anyag eszközül való felhasználásával. Az nyer fontosságot, ami alkalmasabb a cél szolgálására. Miféle — a célban feltüntetett — hatást tudok elérni a kiválasztott anyaggal, ez ad értéket az anyag számára is.

Rá kell nevelnünk tanítványainkat arra a látásra és értékelésre, hogy minden anyagrészletben ne csak ismerteknek könnyebb vagy nehezebb halmazát lássák, hanem ezenfelül lássák az anyag és a tárgy célja közti szerves összefüggést is, hogy az anyagrészletek évek során a tárgy anyagi és formális célját is tudatosan munkálják s az egyes tárgyak organikus összeműködésével a népiskola egyetemes célkitűzését is törekedjenek megközelíteni.

A cél és anyag tárgyalása mellett a *hogyan*, a mód érdeklő legjobban a gyakorlati szakembert. A pedagógia elméletének újabb fejlődése és a gyakorlati kipróbálás számos esete támasztják alá ezt az új módszert, amely természetesebb s a megismerés tárgya és a megismerő gyermek között nem tűr semmiféle mesterkélt pótléket (se rajzot, se képet, se könyvszöveget), a fundamentális személyes tapasztalás és gondolkodás másodrangú támogatói lehetnek csak a képek, a rajzok s a feldolgozott, tehát már előbb szemlélt és megértett anyag emlékezetbe vésésénél — tehát csak a tanítás végén — jöhet segítségül a tankönyv.

Elsősorban az illetékes szaktanárok veszik nagy hasznát ezeknek a gondosan összeállított hasznos módszertani füzeteknek. Szinte órórál-órára nyomozható az a gondosság, amellyel a szerzők a rendelkezésre álló 6-8 módszertani óra tanmenetszerű feldolgozását elgondolták.

A pedagógia tanárának — a szaktanárokkal való közös megegyezés alapján — inkább az egyes tárgyak kapcsolatait kell összefogni, az általános didaktika egyetemes elveinek érvényesülését kimutatni a tárgy speciális anyagán és célkitűzésén is, ezenfelül a tárgy anyagi (materiális) célkitűzései mellett (amit a szaktanár hangsúlyoz inkább) a formális, a nevelő, a pedagógiai célok és hatások széles skáláját kell feltüntetni s a népiskola céljának vallásos, erkölcsös, értelmes és öntudatosan hazafias polgárát organikusán kell kiépítenie a tanulók lelkében.

A két pedagógus tanár mind a két feladat megoldását vállalta: a szaktanárét is, a pedagógusét is. Becsülettel és komoly törekvéssel állják meg helyüket. Sok tapasztalat, sokoldalúság, józan önmérséklet, biztos szemmérték vezetik őket ebben a sokféle vezető, sokféle irányú munkában. Nehéz itt mindenkinek kedvére tenni. Soraikból vállalt feladatuk és munkájuk iránti nagy szeretet mellett, nekem józanságuk imponál leginkább. Leszűrt, higgadt ítéllettel mérnek lehetőleg egyformán minden tárgy irányában. Pedig most még csak az első lépéseket tesszük azon az úton: mit tanítson a szaktanár tárgya népiskolai módszeréből? Hogy mennyire gyengén állunk pedagógiai szakiskolánk népiskolai vonatkozásait illetőleg, azt éppen a túlszerencés helyzetű számtan (36 óra), a szerencés földrajz (15—16 óra) s a másik oldalon a lehetetlenül szűkös helyzetben levő magyar tárgyak mutatják, amelyek a népiskolai oktatás

gerincét kell, hogy alkossák és a 3—4 irányú magyar tárgyak népiskolai módszerére vajjon mennyi időt fordíthat a rendszeres magyar nyelvtani tanítóképzői anyagával és a magyar irodalom történetével túlterhelt szaktanár és növendék egyaránt?

A szerzők értékes és úttörő munkát végeztek. Minél jobban kidolgozzuk a részleteket, annál inkább szétfeszítjük az általános és szakképzés mai túlszűfolt rendszerét, mely — ime újabb bizonyíték — csak egymás után oldható meg a népiskola igényei és szükségletei szerint igazán jól.

Mácsay Károly.

Ehrlich Antal: *Zeneelméleti hangjegyfűzet.* Segédeszköz tanító- és tanítónőképző-intézetek számára.

A hogyan a nyelvtan a szóbeszédet, úgy teszi öntudatosná az összhangzattan a zenei beszédet, a muzsikát. Nem régen hagyta el a sajtót a Sarudy-Hodossy-féle *Összhangzattan*, mely valóban nagy nyeresége a tanítóképző-intézeti ének- és zeneoktatásnak. Szakít a régi, egyoldalú, számjelzéses basszussal unos-untig foglalkozó összhangzattanokkal és induktíve, leszűrt tapasztalatokból kialakult pedagógiai módszerrel viszi bele a tanulót a zeneelmélet titkaiba.

Szorosan nyomdokaiban halad Ehrlich Antalnak most megjelent csinos kiállítású, öt évfolyamra szétosztott zeneelméleti hangjegyfűzete. Az említett összhangzattant kiegészíti, gyakorlatiassá teszi. Rengeteg példát vesz föl, főleg népiskolai dalokat. Kezére jár mind a tanárnak, mind a növendéknek, megkönnyítve munkájukat. Mint első kísérletet örömmel fogadhatja minden zenepedagógus. Kívánatos, hogy a miniszteri engedély mielőbb hitelesítse és hogy minél több intézet vezesse be használatra, mert ezzel a zeneoktatás öntudatosná tétele ismét egy nagy lépéssel jut előre.

Geyer Béla.

Dr. Kosáry János: *A népiskolai énektanítás módszere.* A szerző kiadása. — Budapest, 1950. 42 l.

A könyv célja — szerző szerint — rávezetni „a növendéket arra: miként kell zenei készségét a népiskolai énektanítás szolgálatába beállítani.”

A bevezetésben ismerteti a népiskolai énektanításnak célját és e tárgy módszerének a főfeladatát.

A könyv két részre oszlik. Az első részben ismerteti a hallás után való énektanítás módszerét (az I.—II. oszt.-ban követendő módszeres eljárást), a második részben pedig a hangjegy után való énektanítás módszerét (a III.—IV. oszt.-ban alkalmazandó eljárást).

Rövidre fogott és mégis kimerítő, világos fejtegetéseit a mintaleckék egész sorozatával teszi igazán könnyen, jól megérthetőkké és gyakorlatilag sikeresen keresztülvihetőkké.

Szerző az abszolút rendszer szerinti énektanítás híve és bizonyára szintén vallja azt, hogy a tanítás sikere avagy eredménytelensége elsősorban nem a módszeren, hanem a tanító egyéniségén fordul meg.

Énektanítási eljárása lélektanilag megalapozott, logikus, egyszerű, gyakorlatilag könnyen keresztülvihető és éppen ezért a tanítónövendékek és a zenében kevésbé járatos tanító munkáját is tudatosná és sikeressé teszi és biztosítja az önálló, tudatos éneklés megalapozását.

Szerző — aki maga is huzamosabb időn át tanított az elemi népiskolában éneket — kitűnően ismeri a gyermekek képességeit és azokat meghaladó követelményei nincsenek. Eljárásában a kitűnő zenész és a kiválóan gyakorlati érzékkel bíró pedagógus egyaránt nyilatkozik meg. Elítél minden mesterkéeltséget, az egyszerű és természetes

szemléltetésnek hive. Praktikus fogásaival játszi módon visz bele a hangjegy szerinti énektanításba és énektanulásba.

Világos fejtegetéseinek — amelyek a népiskolai énektanítás gerincét képező főmozzanatokat mind felölelik — és mintaleckéinek áttanulmányozása után a hangjegy szerinti énektanítás Kolumbus tojásaként áll előttünk.

Kitűnő és a magyar nyelv tanításában is jól értékesíthető utasításokat és mintát ad a dal szövegének tárgyalására, kezdő fokon a zenei elemeknek tudatosá tételére, szöveges dalnak hallás után való tanítására, technikai énekgyakorlatok megválasztására, hangjegy utáni daltanításra, stb.

Érdekesen fejtegeti a hallás utáni és hangjegy szerinti énektanítás közti különbségeit, a hangtudatnak nagy jelentőségét, stb. — A legközelebbi jövőre pedig ígéri a mintaleckék tanmenetszerű sorozatát.

Röviden: dr. Kosáry János könyve az elemi népiskolai énektanításnak kitűnő segédeszköze, amiért tanítóképző-intézeti növendékeknek és kartársaimnak egyaránt a legmelegebben ajánlhatom.

A könyv külseje is tetszetős, Drótkapcsokkal fűzött, jó minőségű fehér papiroson nagy és tiszta nyomással készült. Fedele félkemény papiros. Ára nincsen feltüntetve. *Schön István.*

Tóth Mihály: Szántás, vetés. Vezérkönyv az I. osztály tanítója számára. Harmadik, bővített és átdolgozott kiadás. Kapható a „Gyakorlati Pedagógia Kézikönyvtára“ szerkesztőjénél, Lázár Károly tanítóképzői tanárnál, Sárospatakon. Ára 10 pengő.

Aki a *Szántás, vetés* kötetét forgatta, örömmel üdvözli az átdolgozott kiadásban megjelent első kötetet. Ikertestvére a régi első kötetnek, amely az I-II. osztály anyagát dolgozta fel ügyes, átgondolt vázlatokkal. Hűséges segítőtarsa volt a régi első kötet az I-II. osztály tanítójának.

Az új kötet elbűcsűzött ikertestvérétől s mint álló társa jelent meg gazdag tartalommal, friss tapasztalatokkal, üde életerővel. A könyv minden során érzik az ízig-vérig tanítónak hosszú tapasztalatokon nyugvó, kiváló gyakorlati érzéke. Ez új kötetből friss erővel tör elő az új tanterv szelleme s bőséges gondolatot, irányt és erőt ad azoknak, akik a régi iskola merevségéből könnyed áthidalást keresnek az új elemi iskola eleven életébe.

A könyv „Utravaló“-jában gazdagon feltarisznázva indítja el az olvasót a népiskola első osztályának mezejére. Bőséges útravalót ad az 1925-ös tanterv legnehezebb anyagának, a beszéd-és értelemgyakorlatok anyagának feldolgozásához. Merészen szakít a régi sablónnal, amely e téren tantárgyat vitt az iskolába s ennek helyébe a való életet viszi be kedves közvetlenséggel. Leveszi a gyermek szájáról a lakatot, előtérbe helyezi, sőt a tanítás központjába állítja. A gyermeknek *szabad* kérdeznie az iskolában is, amit a régi sablonos rendszer nem engedett meg. (?) Tapasztalatainak, gondolatainak gazdagságával nyílegyenesen vezeti el a tanítót a tanítvány lelkéhez, de nem feledkezik meg a folyékony beszédhez való szoktatásról s arról sem, hogy a *beszélgetés* a nevelői értékek mellett tárgyi ismereteket is tartalmazzon.

Rávezeti a tanítót a beszélgetés legnehezebb útjára, hogy miképen kell a gyermeket ránevelni arra, hogy ne a külső, hanem a belső, lelki kényszer indítsa meg a gyermek beszédjét.

Nagy gondot fordít a beszélgetés keretében az illusztratív rajzra, amely újabb gondolatok, kifejezésmódok után való kutatásra készíti a gyermeket. Rajzai egyszerűek, közvetlenek, kedvesek, beszédesek.

A számtantanulásra nézve azt mondja a szerző, hogy első fokon az nem lehet logikai formák közé szorított tan, hanem mennyiségek szemlélete és eligazodás a mennyiségek között. Ezért olyan szemlélet- emlékeket gyűjtött össze, amelyek áttekintése könnyű és világos. Feladatainak összegyűjtésénél nagy gondot fordít a nevelői értékekre. Nem hive a minden órán megtartott *szemlélet, nevezett szám és tiszta szám* hármias fokozat unalomig való megtartásának. Ehelyett az életből vett, a gyermek érdeklődéskörébe eső, a gyermek öntevékenységet is kielégítő feladatköröket állított össze. Ezekben belül bő alkalmat ad tárgyi beszélgetésre és az alaki célok kidomborítására.

Az énektanításban a kedélyességet, a dalos kedvet tartja szem előtt. Elveti úgy az unalomig fokozott *mondókázást*, mint az *iskolai dalok* túlzott használatát. Hangyaszorgalommal és nagy pedagógiai érzékkel gyűjtötte össze azokat a dalokat, amelyek részben a beszéd- és értelemgyakorlatokhoz kapcsolódnak, részben pedig alkalmoszerűek. Az olvasó megtalálja e könyvecskében az I. osztály egész évi dalait, ami végtelenül megkönnyíti a tanító munkáját.

Bőséges útravalót ad az írás-olvasás, a testgyakorlás, a kézimunka és rajz tanításához is. Ösztönzerű rajzolgatásait a kifejező készség szolgálatába állítja.

Az „Útravalóban” megtalálja az olvasó a szerző elgondolásait s mindazokat az elveket, amelyek az egész évi anyag felépítésében, feldolgozásában vezérelték.

Értékes újítás a kötetben az is, hogy megóvja a tanítót az ötlet-szerűségtől, a kapkodástól. Minden hó elején és minden hét kezdetén megjelöli, hogy minden egyes tanításhoz mit gyűjtsön össze, mit készít- sen elő. Ezzel egyúttal alkalmat ad a tanítónak ahhoz, hogy iskolai gyűjteményét, szertárát állandóan gyarapítsa és a szükséghez képest csoportosítsa.

Úgyesen segíti át az iskolai év első hetének nehézségein és vezeti be fokozatosan az iskola liuktető életébe. Útmutatást ad az iskolai ünnepek nyilvános megtartására. Különösen szép gondolatokat és egyúttal mintát nyújt az évzáró ünnepély (*és nem vizsga!*) rendezéséhez és mintájával az iskolát a szív és lélek templomává varázsolja.

Könyvének végén nyújtja az I. osztály anyagának táblázatos összeállítását hónapok, tantárgyak, hetek és órák szerint. Végül tájékoztatja az olvasót a részben osztott iskolák anyagának felosztására nézve.

Aki ezt a könyvet forgatja, olyan igaz, őszinte, hűséges barátot talál benne, amely munkájában támogatja, egész tanéven át szívvel- lélekkel kíséri a népiskola virágos mezején.

Külön dícséret illeti a kiadót, hogy a 72 oldalra terjedő vezé- könyv finom papíron, szép kiállításban kerül a tanítószághoz rendelkezésére.

Jóleső örömmel forgattam a könyvecskét, amelynek minden során végigvonul egy lelkes tanító önzetlen munkássága. Szívvel ajánlom úgy a működő, mint főleg kezdő tanítótársaim és a tanítónövendékek figyelmébe.

Halmos Péter.

Gergely Ferenc és Kaposi Károly: Illusztrált tanítási vázlatok a természetrajz tanításához. A népiskola III—IV. osztályának anyaga.

A litografált, 64 oldalnyi terjedelmű, nagy, quartalakú füzet izléses kiállítású, tiszta nyomású, tetszetős.

A füzet borítólapjain a szerzők részletes havi tananyagbeosztást adnak, jelezvén egyúttal, hogy a tárgyalásokban a természetrajzot egyesítették a gazdaságtannal. Egy-egy növénnel 2—3-szor is foglalkoznak a tananyagbeosztásban, amidőn az időszakokhoz alkalmazkodnak, minden esetben utalván az egységes illusztrációs lapokra is.

Az „Előszó”-ban röviden utasításokat adnak a vázlatok használatára, majd három tanítási mintát mutatnak be teljes feldolgozásban, mintát adván arra, hogy mikép lehet a vázlatrajzokba életet vinni. E három minta a gondolkodó tanító számára elégséges alap a továbbiaknak, a helyi viszonyoknak megfelelő kidolgozásához. A füzet 51 vázlatot mutat be.

A szerzők előszava szerint: „E füzet nem tankönyv, nem is vezérkönyv, hanem adatok, gondolatok, leegyszerűsített skematikus rajzok.” „Természetrajzi skematikus tanítási vázlatoknak” nevezném a gyűjteményt, melyben lapozni, olvasgatni jól esik mindenkinek, aki a természet iránt érdeklődik; még érdekesebb és hálásabb a tanítónak, aki, azt hiszem, nagyot lélegzik, mikor ügyes utmutatást kap arra nézve, hogy mikép oldja meg a feladatot: kézikönyv nélkül tanítani egy tárgyat, amelynek anyagához a Tanterv csak címekeket és sovány utasítást ad, emellett valamikép rögzíteni is kellene az anyagot a gyermekek lélkében. Természetes, hogy a szerzők, a Tanterv intencióinak megfelelőleg, nem gondolják e füzetrel a természetben való szemléltetést, megfigyelést elintézni. Tehát míg egyfelől minden egyes lap skematikus ábrákban adja a tanítandó anyagot, a „mit” és a „hogyan”, anyagot ad a meg rögzítésre, a gyermek legkedvesebb kifejezési módjának igénybevételével, a rajzzal. De példát nyújtanak a szerzők az illusztrálás ezernyi módjára is. Így közel esik ezekhez a gondolat: a tanító táblai skematikus rajzai — legegyszerűbb és leglényegesebb formáikban lemásolva —, egy-egy kis önalkotta természetrajzi képes füzetkévé alakulnak a gyermekek kezében, amelyben lapozgatni nekik kész gyönyörűség, nekünk az ismétlés, a megerősítés szempontjából felbecsülhetetlen nyereség. Könnyen elképzelhető, mily örömmel beszél a gyermek majd később is pl. a vakondról, vagy más egységről, amikor előveszi kis füzetkéjét, amelyben — úgy, ahogy — valamelyes csoportosításban, de ismeret van. Avagy a gondolatok, az ismeret valamelyes rendezésébe a gyermeket szinte játszva, észrevétlenül belegyakorolni nem jár-e pedagógiai haszonnal?

Minden egységet életműködés alapján dolgoznak fel. Emellett a közlés módja is élvezetes, kedves, a gyermeknek való. Pl. minden esetben szerepel az állatok „étlapja”, hogyan eszik? Című például: Milyen a vakond várpalotája? „Tapsifüles rossz anya.” Mit dalol a fecske? A gyümölcsfa rügyfakadáskor, ünneplő ruhában, a lombsátor, a gyümölcs. „A mák”: Így ültettük, így gondoztuk, így nőtt meg. „Mókus Berci bizonyítványa: Futásból ... 1, Ugrásból ... 1, Mászás ... 1. Miért kap ilyen jó bizonyítványt?” És számos, a gyermek szája-íze szerinti előadási mód.

Igen jó szolgálatot tesznek úgy a tanítónak, mint közvetve a gyermekek rajzoló készségének fejlesztésére a teljesen „leegyszerűsített” és bemutatott alapformákból keletkeztetett rajzok, melyek azonban mégis kifejezőek.

A füzet nem ad anyaghalmazt, minden egységből annyit ölel fel, amennyit a rendelkezésre álló idő alatt el lehet végezni. Nem lekcicsiny-lendő előny ez a vezérkönyvekkel szemben, amelyek sohasem, vagy ritkán számolnak a falusi iskola körülményeivel.

A munka a gyermeki lelket ismerő gyakorlati emberek jóra való ügybuzgóságának gyümölcse, minden elismerésre érdemes a vezető gondolat: a tanító munkáját megkönnyíteni, a gyermek tanulási vágyát támogatni, a természetet megszerettetni és abban a Teremtő bölcsességét csodálni. A füzet bolti ára 5 P. Kapható Gergely Ferencnél Pápán.

Kraft József.

Békésvármegye Törvényhatósági Iskolánkívüli Népművelési Bizottságának Évkönyve. Szerkesztette: *Tantó József.* Átnézte: *Dr. Daimel Sándor.* Békéscsaba, 1928. 192 l.

Népművelési mozgalmunkban igen fontos dátum az 1922. esztendő. Ekkor nyert népművelésügyünk új szervezetet, amelyben igen fontos feladat hárul a törvényhatósági népművelési bizottságokra. E feladatuk abban áll, hogy: 1. ébren tartják a népművelés iránt való érdeklődést; 2. a népművelés számára biztosítják a társadalom erkölcsi és anyagi támogatását; 3. bevonják a népművelési munkába az összes arra alkalmas intézményeket és 4. biztosítják népművelési tevékenységük tervszerűségét és összhangját.

Hogy a törvényhatóságok mennyire vették komolyan ennek az új feladatkörnek betöltését, annak megnyugtató bizonyítéka ez az évkönyv.

Első része a népművelés multjáról, történeti kialakulásáról szól. A második rész a népművelés mai szervezetét ismerteti gyakorlati utalásokkal. Ezt követi Békésvármegye részletes állapotrajza, majd — a negyedik részben — a népművelési bizottság beszámolója saját működéséről és annak eredményeiről. Ebből sok jót olvashatunk ki a magyar jövőre nézve.

Váradi József.

H I R E K.

Kornis Gyulát képviselővé választották. *Dr. Kornis Gyula* tud. egyetemi tanárt a váci kerületben egyhangúlag országgyűlési képviselővé választották. Ezzel a kultuszminisztériumban négy év óta viselt államtitkári tisztségétől megvált. A tanárság fájdalommal vette tudomásul távozását. Csupán az szolgál vigasztalásunkra, hogy ezentúl még szélesebb körben küzdhet kulturpolitikai eszményeiért és érvényesítheti gazdag tudását a nemzet javára. Az ő számára a politika, amint azt mandátumának átvétele alkalmával mondotta, „azon való folytonos gondolkodás és cselekvés, hogyan lehet Mohács szerencsétlen nemzetét vagyonosabbá, műveltebbé, erkölcsileg jobbá tenni, a benne szunnyadó erőket kifejteni és felfokozni.“ Meleg szívvel kívánjuk, hogy az ilyen magasatosan felfogott politizálásban sok megértő lélekre találjon és fényes sikereket arasson! — *Dr. Kornis Gyula* hatáskörét a VI. ügyosztálynál *dr. Gépay-Wolff* Nándor államtitkár vette át, kinek rendkívül szeretetreméltó egyénisége és az ügykörébe tartozó iskolák ügyeinek alapos ismerete biztosíték arra, hogy a tanítóképzés legfőbb intézése jó kezekbe került.

Elismerés. A közokt. miniszter a pedagógiai szemináriumokban végzett munkájukért és kiváló értékű előadásaiért tanároknak és tanítóknak elismerését nyilvánította. A miniszteri elismerésben részesültek közt vannak a következő tképző-int. tanárok és gyakorlóisk. tanítók:

vitéz *Losonczy György*, *Szabó Zoltán*, *Remenyik László*, *Traitler Géza*, *Kiss József*, *Szkalka Lajos*, *Homor Imre*, *Mácsay Károly*, *Grau Géza*, *Kaposi Károly*, *Gergely Ferenc*, *Schönvitzner János*, *Günther Jolán*, *Tóth Mihály* és *Putnoki Jenő*.

Kormányzói elismerés. A kormányzó úr öfóméltósága a közokt. miniszter előterjesztésére megengedte, hogy *Sarudy Ottó* tanítóképző-int. kir. főigazgatónak nyugalmabonulása alkalmából a hazai tanítóképzés terén szerzett érdemeiért elismerését tudtul adják. Büszke örömmel fogadtuk a legmagasabb helyről jött kitüntetést, amelyben egy lan-kadatlan buzgalomban, abszolút kötelességteljesítésben eltöltött nemes emberélet felett érzett legfelsőbb megelégedés jut kifejezésre.

Megbízatus. A közokt. miniszter a csurgói áll. tanítóképző-intézetben a gazdasági tárgyak tanításával az iskolai év hátralévő részére *Bulla Andor* okl. gazdát bízta meg.

Előlépés a felekezeti tanárok státusában. Folyó évi január 1-től kezdődő hatállyal előléptek: *Fekete János* r. t. a IX. fiz. o. 2. fokozatába, *Somogyi Géza* r. t. a VIII. fiz. o. 3. fokozatába, *Magyar Sándor* gyakorlóisk. tanító a VII. fiz. o. 3. fokozatába.

Kijelölés. A közokt. miniszter a Győr-Moson-Pozsony közig. egyelőre egyesített vármegyék közig. bizottsága által a törvényhatóság területére megalakított öttagú népiskolai bizottság tagjává a maga részéről *Barcsai Károly* győri áll. tanítónőképző-int. tanárt jelölte ki.

Nyugdíjazás. A közokt. miniszter *Répay Dániel* bpesti II. ker. áll. tanítónőképző-int. tanárt kérelmére a tényleges szolgálat köteléke alól az 1950. évi december hó végével felmentette. Ezzel a tanítóképzői tanárság egyik kiválóan érdemes tagja vonult nyugalomba. Répay Dániel nemcsak a tanteremben teljesítette mindenkor hűen és lelkiismeretesen kötelességét, de mint nevelési író is kiváló érdemeket szerzett. Mint a Magyar Gyermektanulmányi Társaság tisztviselője és a Szülők Iskolájának igazgatója a gyermektanulmányi törekvések gyakorlati és elméleti irányításában bőven kivette részét. Kívánjuk, hogy a jól kiérdemelt nyugdíjat sok éven keresztül jó egészségben élvezze!

Nyilvánossági jog. A közokt. miniszter a paulai szent Vincéről nevezett igralmas nővérek bpesti III. ker. (Szentlélek-tér 10—11.) óvónőképző-intézete II. osztálya számára a nyilvánossági jogot az 1950/51. isk. évre megadta.

Személyi hírek. *Fekete József* tanítóképzői tanár, népművelési szakelőadó a Rádió Szabad Egyetem keretében múlt év december 28-án *Mit és hogyan olvassunk* címen felolvasást tartott. — A Magyaróvárvidéki Róm. Kath. Tanítóegyesületnek Szent Imre emlékezetére Magyaróvárott tartott díszközgyűlésen az ünnepi beszédet *Jakab Ferenc* győri rk. ttőképző-int. igazgató mondotta. — *Dr. Prochaska Ferenc* áll. ttőképzői tanár az Erzsébet Népakadémia ismeretterjesztő előadásai során január 14-én Amundsenről tartott előadást. — A Regnum Marianum egyházközség által rendezett kultürestéken jan. 27-én *Keszler Károly* nyug. ttőképzői tanár tartott előadást *Szociális elméletek és világnézetek* címen. — *Mihalik József* a Székesfővárosi Népművelési Bizottság tanfolyamainak keretében kezdők számára a múlt év őszén 10 héten át eszperantónyelvi tanfolyamot tartott, január 7-én pedig haladók számára 8 héten át tartó tanfolyamot kezdett. — A Bpesti Iparosképző Prot. Egylet február 9-iki kultürestjén *Váradí József* Széchenyi Világ c. művéről előadást tartott. — A Magyar Építómesterek Egyesülete Ifjúsági Szakosztályának febr. 11-én megtartott gyűlésén *Gyulai Aladár* ttőképző-int. tanár *A szabadlevegős iskola ped. megoilágításban* címen előadást tartott. — *Dr. Radnai*

Oszkár tónóképzői tanár a Regnum Marianum egyházközség kulturális bizottságának előadásorozatában febr. 10-én *Irodalom és erkölcs* címen tartott előadást. — Az Erdélyi Férfiak Egyesületének Jancsó Benedek Társasága által rendezett kisebbségi szeminárium előadásai keretében *Barabás* Endre c. főigazgató *Erdély közoktatásügye* címen március folyamán két előadást tartott. — A Magyar Középiskolai Tanárok Nemzeti Szövetségének matematikai-természettud. szakosztályában, márc. 9-én dr. *Csada Imre* cinkotai áll. tónókép. int. tanár *Az ellipszis területének meghatározása elemi úton* címmel előadást tartott.

A nagykőrösi ref. tanítóképző hangversenye. A Duna-Tisza-közének e kitűnően vezetett intézete február 14-én magas színvonalú hangversenyt rendezett. A hangverseny műsorának keretében *Imre* Sándor tud. egyetemi tanár *Egy iskolai óra lélektana* címmel rendkívül érdekes előadást tartott, amelyért a nagyszámú hallgatóság részéről meleg ünnepelésben részesült.

Szabolcska-émlékkünnepség a nyíregyházi áll. tanítóképzőben A nyíregyházi áll. tanítóképző-intézet „Bessenyei” önképzőköre november 30-án szépen sikerült kultúrdélután keretében áldozott a nem régen elhunyt Szabolcska Mihály emlékének. Az ünnepséget, amelyen az intézet nagytermét zsúfolásig megtöltötte a közönség, *Téger* Béla tanárelnök költői lendületű megnyitója vezette be. Szabolcska Mihály életét és költészetét *Kovács* Zoltán V. éves tanítójelölt méltatta. A színes és hangulatos felolvasást Szabolcska költeményeiből vett szavakatok, ének- és zeneszámok szöfték át. A műsornak kimagasló pontja volt *Ehrlich* Antal tanárnak zenei gondolatokban gazdag Magyar Ábrándja, amelyet az intézet nagyzenekara adott elő a közönség nagy tetszése mellett.

A mai olasz oktatás. Érdekes előadást tartott a Magyar Paedagogiai Társaság január 17-iki felolvasó ülésén a mai olasz oktatás filozófiai alapjairól *Kiss* József bpesti áll. tanítónóképző-int. tanár. Előljáróban áttekintést adott az olasz nevelés történetéről. Majd felsorolta annak okait, hogy a neveléstörténeti írók miért foglalkoznak aránylag kevésbé az olasz pedagógusokkal. Előadásának fő részében aztán a modern filozófiai és pedagógiai mozgalmakból vezette le a mai olasz iskolák tanulmányi berendezését. Kimutatta, hogy a mai olasz iskolaügy belső struktúrája szükségképeni eredménye a mai olasz filozófiai-pedagógiai mozgalmaknak. Részletesen kitért *Giovanni Gentile* filozófiai és pedagógiai tanainak ismertetésére, mint amelyek a legdöntőbben hatottak az olasz iskolák szervezésére. Végül behatóan ismertette az olasz iskolapolitika mai eszményeit és az iskolákban meghonosított didaktikai újításokat. A nagyszámú közönség a közvetlen tapasztalatokon alapuló értékes előadást tetszéssel fogadta.

Barabás Endre felolvasása a Külügyi Társaságban. Barabás Endre tanítóképző-int. c. főigazgató *A magyar iskolai törvények nemzetközi vonatkozásai* címen felolvasást tartott a Magyar Külügyi Társaság nemzeti kisebbségi szakosztályának ülésén. Felolvasásában azt a megdöbbentő ténnyt tárta a hallgatóság elé, hogy *Anghelescu* román közzokt. miniszter az Apponyi-féle 1907. évi közzokt. törvény szövegét meghamisítva terjesztette a román parlament elé. A miniszter által előterjesztett szöveg szerint ugyanis Magyarországon az oláh népiskolákban annakidején öt, sőt hét tantárgyat kellett magyarul tanítani. A törvény szövege illetően meghamisításának a magyar népiskolákra nézve aztán az lett a szomorú következménye, hogy a román parlament törvényt hozott, amely Románia kisebbségi iskoláira négy tantárgynak kizárólag román nyelven való tanítását erőszakolta rá.

A Szabadlevegős Iskolák Barátainak Egyesülete. A szabadlevegős való oktatásnak hazánkban is múltja van, intézményei vannak, köztük olyanok is, amelyek évtizedek óta fejtik ki áldásos tevékenységüket. Említsük csak a több mint két évtizede működő szombathelyi erdei iskolát, vagy dr. *Manninger* Vilmos egyet. tanár soproni hasonló alapítását. Mindazonáltal a szabadlevegős oktatási intézmények csak lassú tempóban foglaltak tért hazánkban. Ezért örömmel üdvözljük a Szabadlevegős Iskolák Barátai Egyesületének megalakítását. A február 19.-én megtartott alakuló közgyűlés elfogadta az új egyesület alapszabály-tervezetét és megválasztotta tisztikarát. Az egyesület ügyvezető igazgatója *Gyulai* Aladár bpesti izr. tképző-int. tanár lett, ki a szabadlevegős oktatás érdekében irodalmi téren már évek óta értékes tevékenységet fejt ki.

Az új porosz tanítóképzést ismertető nyári tanfolyamok. A „Zentralinstitut für Erziehung und Unterricht“ a f. év június, július és augusztus hónapjaiban külföldi pedagógusok számára 2—3 hetes ped. tanfolyamokat rendez. A tanfolyamok célja a jelenlegi német iskolamunkát megismertetni és egyes oktatási ágakban továbbképzést nyújtani. A kurzusok felölelik a zenepedagógiát, a rajzot és testgyakorlást. Lesz egy kurzus, amelynek az a célja, hogy a hallgatókat a mai német neveléstudománnyal megismertesse. A mi szempontunkból azonban különös érdeklődésre azok a tanfolyamok tarthatnak számot, amelyek júl. 1-től júl. 14.-éig egyidejűleg három helyen (Frankfurt a. d. O., Altona, Kiel), az új porosz tanítóképzéssel kívánják a külföldi hallgatóságot közvetlenül a pedagógiai akadémiákon megismertetni. Az előadásokat kiegészíti az akadémiákon folyó elméleti és gyakorlati munka közvetlen megfigyelése, városi és környéki népiskolák meglátogatása. Részvételi díj 30 M., beiratási díj 5 M. Jó és olcsó ellátásról a vezetőség gondoskodik. Bővebb felvilágosítást nyújt: Auslands-Abteilung des Zentralinstituts für Erziehung u. Unterricht, Berlin W. 35, Potsdamer Strasse 120.

A Magyar Neveléstudományi Társulat tanulmányúttjai. A Társulat tanárok és tanítók számára a f. isk. évben két tanulmányúttat rendez. Az elsőnek célja Konstantinápoly és Athén megtekintése. Időtartama a húsvéti szünet alatt 15 nap, összes költsége 350—380 pengő. A második 1931. július elejétől augusztus elejéig tart, útirányja a Riviera (Nizza, Montecarlo) és Páris, költségei kb. 500 pengőt tesznek ki. A tanulmányutakra való részvételre jelentkezni lehet e tanulmányutak vezetőjénél, dr. *Gockler* Lajos ny. tanárnál (Békés, Szép-u. 25.).

Halálozás. *M. Latsnyi* Mária, az Orsolya-rend által fenntartott soproni róm. kath. tanítónőképző-intézet igazgatója tüdőgyulladás következtében 53 éves korában elhunyt. Nagy részvét kísérte utolsó útjára. A rendtársak és tanítványok sokaságának szívében élni fog emléke! — Febr. 25.-én hosszas szenvedés után, életének 74. évében meghalt a tanítóképző tanárság egyik nesztora, *Nagy* László áll. tanítóképző-intézeti c. igazgató, szakfelügyelő, a Magyar Gyermektanulmányi Társaság megalapítója és eljéltől kezdve ügyvezető elnöke, a fővárosi Pedagógiai Szeminárium pszichológiai laboratóriumának vezetője, folyóiratok szerkesztője, a legtevékenyebb emberek egyike. Temetése rendkívül nagy részvét mellett történt február 28.-án a Kerepesi-úti temető halottsházából. Tisztelői, barátai, tanítványainak sokasága, a társaságok és egyesületek kiküldöttei kísérték a főváros általományozott dízsír helyhez. Egyesületünk részéről *Kiss* József, a VII. ker. áll. tanítónőképző tanártestülete nevében meg dr. *Novy* Ferenc mondtak búcsúbeszédet. — *Neubrunn* Tóbiás, a nyíregyházi áll. tanítóképző-intézet tanára 59 éves korában, tanári szolgálatá-

nak 55. évében, február 28.-án elhunyt. Lelkes ügybuzgalommal állt a magyar ifjúság nevelésének szolgálatában és a magyar tanítóképzésnek példaadó munkása volt. Emlékét híven őrzik tanártársai és tanítványai!

Nyugtázás. Tagsági díjat fizettek *1927-re:* Neubrunn T. (II. félév), Szendrei I. (I. félév), Iberer G.-né (I—II. félév). *1928. I. felére:* Neubrunn T., *1928. II. felére:* Patyi Istvánné, Kraft I., Dohanics I., Dúzs M. *1928.-ra:* Glatt A., Tóth Á.-né, Visontay I., Iberer G.-né, Szalatsy R. *1929. I. felére:* Maurer M., Klug K. Gy., Girtler M., Kraft J., Dohanics I., Szalatsy R. *1929. II. felére:* Simcsó I., Kalmárné Kostyál I., Vajda E., Bató L., Dr. Wenzsky K.-né. *1929.-re:* Rácz E., Kutassy M., Bury A., Glatt A., Nádler J. Jaloveczky P.-né, Dobosy E., Székely Z., Zrinyi A., Csiky I., Lukács B., Patyi I.-né, Grynaeus I., Tóth Á.-né, Dr. Gyulayné Gráiz M., Ambrózy M., Fekete János, Kalabayné Schmidt V., Visontay I., Szontagh K., Pál L., Tömörkényi D., Legányi I., Rojko A., v. Komárnoky Gy., Dr. Inczéné Méray I., Dúzs M., Jancsó E., Berényi J. *1930. I. felére:* Simcsó I., Ehmann T. *1930. II. felére:* Bognár K., Szelényi D., Ferenczi I., Répay D., Puresi I., Szabó K., Brunovszky R., Barcsai J., Chobodiczky A., Desics J., Flóra S., v. Losonczy Gy., Szilágyi I., Majer R., Pörsölt G., Bocskay I., Matheidesz J., Pazár Z., Sass L. *1930-ra* Lux Gy., Lehoczky E., Dr. Jakab B., Glatt A., Dr. Kőrös E., Jakab F., özv. Lépes Á.-né, Dr. Jassovszky M., Nadler I., Jaloveczky P.-né, Kutassy M., Rónai S., Szarka L., Zrinyi A., Kalmárné Kostyál I., Csiky I., Strauchné Entz J., Lukács B., Patyi I.-né, Bury A., Bergmann J., Vajda E., Kádár I., Tóth Á.-né, Oszwáld J., Dr. Gyulayné Gráiz M., Vargyas M., Dr. Harmos S., Mesterházy J., Ehrlich A., Kalabayné Schmidt V., Visontay I., Szontagh K., Pál L., Békéssyné dr. Draskóczy V., Kiss S., Tömörkényi D., Levius E., Miklós I., v. Szomjas F., Végh I., Legárnyi I., Gyurjác A., v. Komárnoky Gy., Bató L., Dr. Inczéné Méray I., Dr. Wenzsky K.-né, Dúzs M., Exner L., Fekete János, Urhegyi A., Grész E., Pimper E., Berényi I., *1931. I. felére:* Répay D., Dr. Katona M., Vargyas M., Hamar Gy., Bognár K., Ihász F., v. Lenky I., Matheidesz I., Ferenczi I. *1931.-re:* Vadász Z., Damaszkovszky M.-né, Schön J., Urbányi K., Jakab F., Molnár O., Roda M., Pfeiffer I., Novák E., Bury A., Oszwáld J., Kövessy I., Horváth B. K., Barcsai K., Kerekesné Lacher E., Nagy S.-né, Pataky I., Pazár Z., Lipter M. *1932-re* Jakab F. — *Az 1928/29. évi főigazg jelentésre 3 P.-t küldött:* Csurgó áll. tkp., Sopron ág. ev. tkp., Bpest VII. áll. tnókp., Jászberény áll. tkp. — *Előfizetés a folyóiratra:* Sopron (Megv.) rk. tnókp. (1931.), Zsámbék rk. tnókp. (1931.), Baja rk. tnókp. (1931.), Föv. Pedag. Könyvtár (1930.), Győr áll. tnókp. (1931.), Kőszeg áll. tkp. (1931.), Kiskunfélegyháza rk. tnókp. (1931.), Sárospaták ref. tkp. (1930.), Bpest IX. k. rk. tnókp. (1930.), Bpest I. áll. tkp. (1931.), Bpest IV. ker. rk. tnókp. (1931.), Sopron (ors.) rk. tnókp. (1931.), Győr I. sz. polg. fiúisk. (1931.), Győr rk. tkp. (1931.), Sátoraljaújhely áll. polg. isk. (1931.), Csurgó áll. tkp. (1931.) — *Adományok:* Nyíregyháza áll. tkp. 40 P., Baja rk. tnókp. 30 P. — *Befizetések a Tanárok Házára:* Nyíregyháza áll. tkp. (508 P.), Bpest I. áll. tkp. (12 P.), Győr áll. tnókp. (526-80 P.), Cinkota áll. tnókp. (546 P.), Pápa áll. tkp. (372 P.), Szeged rk. tkp. (100 P.).

Pócza József, pénztáros.